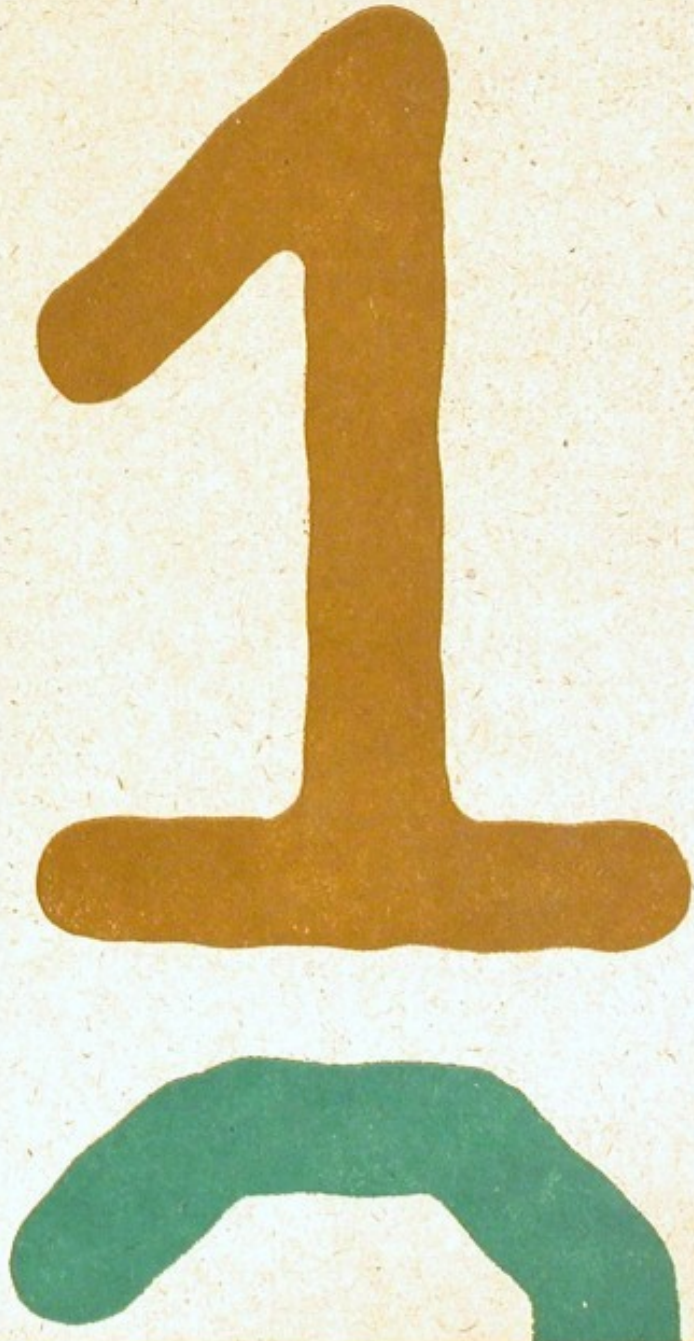

Mozgó Világ | 1975

Mozgó Világ

IRODALMI – MŰVÉSZETI – KÖZMŰVELŐDÉSI
ÉS KRITIKAI FOLYÓIRAT

Köszöntő	3	BARABÁS JÁNOS
Kézszorítás	5	GARAI GÁBOR
<i>(Levél egy fiatal íróhoz)</i>		
Labda, pöttyökkel	7	ESTERHÁZY PÉTER
<i>(Elbeszélés)</i>		
Szeretni megyek	12	SZOKOLAY ZOLTÁN
<i>(vers)</i>		
Gyökerek	15	CSALOG ZSOLT
<i>(Szociográfia)</i>		
Ablakok és emberek	37	KRESZ ALBERT
<i>((Fotósorozat: 20, 24, 28, 32, 36 és 99. old)</i>		
„Én-ontológiák”	38	HANKISS ÁGNES
<i>Tanulmány</i>		
Csak nézem Olga Korbutot	42	NAGY GÁSPÁR
<i>(vers)</i>		
Versértelmezés	42	VÁRNAGY ILDIKÓ
<i>(grafika)</i>		
Hasábok és virágok	45	CSETE GYÖRGY
<i>(Dokumentum fotókkal)</i>		
Sz. L. Monogram a képen	53	PINTÉR LAJOS
<i>(vers)</i>		
T. C. Hükkümeti	54	TANDORI DEZSŐ
Nyílt tér: Szentkuthyádák	56	SZEMETHY IMRE
<i>(grafika)</i>		
Ezerkettedik éjszaka	64	PINTÉR LAJOS
<i>(vers)</i>		
Versértelmezés	65	BANGA FERENC
<i>(grafika)</i>		
a vár	66	TEMESI FERENC
<i>(Elbeszélés)</i>		
Berényi krónika	70	TARJÁN TAMÁS
<i>(Tudósítás)</i>		
Hősünk: Porházy Péter	74	CSAPLÁR VILMOS
<i>(Tanulmány)</i>		
Három gróf a csónakban	82	NÁDUDVARI ANNA
<i>(Elbeszélés)</i>		

1975/1 DECEMBER

Kőarc és Fapofa (tárca a szerző montázsával)	87	NAJMÁNYI LÁSZLÓ
A művészet: kutatás (tanulmány)	90	KAPITÁNY ÁGNES KAPITÁNY GÁBOR
A „teljesítmény-ember” (esszé)	93	PÁSKÁNDI GÉZA
Miért Kőműves Kelemen? (Színházi körinterjú)	100	MÉSZÁROS TAMÁS
Zárszó	109	VERESS MIKLÓS
Munkatársaink	111	

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG: Almási Miklós
(elnök); Ágh Attila, Berkes Erzsébet, Dobai Péter, Kamarás István, Kocsis Zoltán, Mezey Emőke, Mihályffi László, Vadas József és Veress Miklós

Mozgó Világ

A KISZ KÖZPONTI BIZOTTSÁG FOLYÓIRATA

Felelős szerkesztő: VERESS MIKLÓS

Felelős szerkesztő helyettes: KULIN FERENC

Megjelenik kéthavonként

1975/1 DECEMBER

Munkatársaink

BANGA FERENC 1947-ben született Újpesten. 1968–1973-ig a Néprajzi Múzeumban restaurátorként dolgozott. Jelenleg Derkovits ösztöndíjas. Egyéni kiállítása 1970-ben, 1971-ben, 1972-ben volt Budapesten. 1969-től rendszeresen kiállít a hazai és külföldi tárlatokon. (Wroclaw, Hamburg, Leningrád, Kairó, Havann.) A Fialat Művészek Studiójának pályázatain többször kapott díjat.

CSALOG ZSOLT 1935-ben született. Néprajz, régészet és történelem szakon végzett az ELTE Bölcsészettudományi Karán. Muzeológusként dolgozott a Szolnoki és a Néprajzi Múzeumban. Novelláskötete 1971-ben jelent meg *Tavasza minden rendben lesz* címmel. Két újabb kötete vár megjelenésre. Jelenleg szabadúszó – novellákat és rérelyt ír, néprajzi és szociológiai kutatásokban vesz részt.

CSAPLÁR VILMOS 1947-ben született Újpesten. Jogásznak indult, magyar–angol szakos bölcsészként folytatta, 1972-ben szerzett diplomát az ELTE-n. Novellistaként az *Ahol a sziget kezdődik* című antológia mutatta be 1971-ben. Művei: *Lovagkor* (novellák, 1971); *Két nap, amikor összevestünk, vagyis a történetírás nehézségei* (Kisregény, 1972); *A királylány szívacsabátja* (meseregény, 1974). Megjelenés előtt áll esszéket és elbeszéléseket tartalmazó negyedik kötete.

CSETE GYÖRGY 1937-ben született. Építész mérnöki diplomát 1961-ben kapott. A Pécsi Tervező Vállalat Ifjúsági Irodájának építészcsoportjánál dolgozik. Az Iroda három évvel ezelőtt alakult, ötven fővel dolgozik, a legváltozatosabb építészeti feladatok megoldásán. A Paksi Atomerőmű lakótelepének házai mellett kommunális és középületek és egyéb egyedi építészeti feladatok megoldásával foglalkozik.

ESTERHÁZY PÉTER 1950-ben született. 1974-ben szerzett diplomát az ELTE matematika szakán. 1974-ben jelent meg először novellája az Alföldben. Publikált többek között az Új Írásban, Kortársban.

HANKISS ÁGNES DR. 1950-ben született. Az ELTE Bölcsészettudományi Karának klinikai pszichológia szakán szerezte diplomáját 1973-ban. A következő évben kezdett szociálpszichológiával foglalkozni. Az ELTE Jogi Kar Állam és Jogelmélet Tanszékének tanársegédje, szociálpszichológiai studiómot tart. A csoportdinamika, az értékorientáció, a viselkedés-stratégiák és az interperszonális megismerés témakörében folytatott vizsgálatokat.

KAPITÁNY GÁBOR 1973-ban végzett az ELTE magyar–pszichológia szakán. A Népművelési Intézet Kuta-

tási Osztályának munkatársa. A stílus és személyiség, és az esztétikum „tanításának” lehetőségével foglalkozik.

KAPITÁNY ÁGNES egyetemi hallgató, IV. éves az ELTE Bölcsészettudományi Kar magyar szakán. Kutatási területe azonos férjével.

KRESZ ALBERT 1939-ben született Győrben. 1962-ben az Iparművészeti Főiskolán mint szövetanyag-tervező művész szerzett diplomát. 1969-től szabadfoglalkozású fotóművész. Képei Budapesttől New Yorkig számos biennálén és önálló kiállításon szerepeltek.

MÉSZÁROS TAMÁS 1947-ben született Budapesten. Egyetemi tanulmányait az ELTE Bölcsészettudományi Karán végezte. Művészeti-kritikai folyóiratokban jelent meg kulturális tárgyú riportjai, interjúi, és színikritikái. Szerkesztette a Rádió Nézőpont című művelődéspolitikai műsorát. Jelenleg a Magyar Hírlap belső munkatársa, a Mozgó Világ rovatvezetője.

NÁDUDVARI ANNA 1946 májusában született a Heves megyei Karácsondon. 1964-ben a budai Hámán Kató Gimnáziumban tette le az érettségét, majd levelező tagozaton elvégezte az ELTE Állam- és Jogtudományi Tagozatát. Szerepelt az *Ahol a szí-*

get kezdődik című prózai antológiában (1971). Kötete *Fogjál nekem kutyát* címmel 1974-ben jelent meg.

NAGY GÁSPÁR 1949-ben született Bérbaltaváron. (Vas megye). Először 1971-ben szerepelt a Vas megyei Sor antológiájában. 1973-ban Kormos István mutatta be az *Élet és Irodalomban*. 1975-ben jelent meg első kötete *Koronatűz* címmel.

NAJMÁNYI LÁSZLÓ 1946-ban született. Iskolai végzettsége szerint mérnök. 1971-ben rendezett kiállítása óta színházi dizsleteket tervez, és íróként, rendezőként dolgozik a Kovács István Stúdióban. Írt és rendezett filmeket a Balázs Béla Stúdióban és a Televízióban, hangjátékát játszotta a rádió. Szerepelt a fiatal prózaírók 1975-ös, *Eső a szilfák levelén* című antológiájában.

PÁSKÁNDI GÉZA 1933-ban született Szatmárhegyen (Szatmár megye, Románia). A Bolyai Tudományegyetem magyar irodalom szakára járt (Kolozsvár). 1974 februárjától Budapesten él, a *Kortárs* rovatvezetője. Verseiből, novelláiból, drámáiból fordítottak románra, németre, lengyelre, finnre és angolra. Esszéíró, meséket és műfordításokat is közölt. Filmje (Sára Sándorral): *Holnap lesz fácán*. Tizennégy könyve jelent meg. Fontosabbak: *Piros madár* (versek), *Holdbume-*

ráng (versek), *Az eb olykor emeli lábát* (drámák), *Zápfog király nem mosolyog* (mesék), *A vegytisztító becsülete* (novellák, jelenetek), *Tű foka* (versek), *A rejtekhely* (drámák).

PINTÉR LAJOS 1953-ban született Szegeden. Most az ELTE-en tanul, egyetemi hallgató. Első verseskötete *Fehéringes folyók* címmel a *Kozmosz* könyvek sorozatában jelent meg 1975-ben. Verseit eddig a *Kortársban* az *Élet és Irodalomban*, a *Tiszatájban* és más irodalmi lapokban közölte.

SZEMETHY IMRE 1945-ben született. A Képzőművészeti Gimnáziumban érettségizett. 1971-ben végzett a Képzőművészeti Főiskolán. 1972-től Derkovits ösztöndíjas. Számtalan hazai és külföldi kiállításon vett részt. Legutóbb 1974-ben a Stúdió Galériában volt egyéni kiállítása. Több stúdió-pályázatot nyert.

SZOKOLAY ZOLTÁN 1956-ban született Hódmezővásárhelyen. Középiskolába Egerben járt. Jelenleg az ELTE elsőéves hallgatója magyar-országi szakon. A *Napjaink* mutatta be először 1973-ban, más lapokban is publikált.

TANDORI DEZSŐ 1938-ban született Budapesten. Az ELTE magyar-német sza-

kán végzett 1962-ben. Jelenleg írói-műfordítói hivatásának él. Főként angol és német nyelvű irodalmat fordít. Két verseskötete jelent meg *Töredék Hamletnek és Egy talált tárgy megtisztítása* címmel. Lapunkban közölt írása kiadásra váró prózai kötetének része.

TARJÁN TAMÁS 1949-ben született Budapesten. 1973-ban végzett az ELTE-en magyar-néprajz szakon, most ugyanitt dolgozik (a XX. századi magyar tanszéken), tanársegédként. Emellett a *Látóhatár* szerkesztőségének munkatársa, rendszeresen jelennek meg könyv- és színházkritikái.

TEMESI FERENC 1949-ben született Szegeden. 1974-ben fejezte be a tanulmányait a szegedi József Attila Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán. 1969-ben jelent meg első novellája, *A merülés*, a *Tiszatájban*. Novelláskötete kiadónál van.

VÁRNAGY ILDIKÓ 1944-ben született Budapesten. A Képző- és Iparművészeti Gimnáziumban érettségizett. 1963-tól 1967-ig a Főiskolán mestere Somogyi József szobrászművész volt. Négy önálló kiállítása volt. Rendszeresen részt vesz pályázatokon és kiállításokon.

Felelős szerkesztő: Veress Miklós. A szerkesztőség címe: 1126 Bp. Böszörményi út 24. Telefon: 350-180/21-17 Felelős kiadó: dr. Petrus György, az Ifjúsági Lapkiadó Vállalat igazgatója. A kiadó címe: Bp. VI. Révay utca 16. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalnál, és a Posta Központi Hírlap Irodánál (1900. Budapest József Nádor tér 1.) közvetlenül, vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI [215-96162 pénzforgalmi jelzőszámára. Előfizetési díj:

1/2 évre 18,— Ft 1 évre 36,— Ft

Index szám: 25,604.

75.2210.66-21 Alföldi Nyomda, Debrecen

Mozgó Világ | 76. február

Mozgó Világ 1976/1 Február

MÁSODIK ÉVFOLYAM

Felelős szerkesztő: Veress Miklós. A szerkesztőség címe: 1126 Bp. Böszörményi út 24. Telefon: 350-180/21-17 Felelős kiadó: dr. Petrus György, az Ifjúsági Lapkiadó Vállalat igazgatója. A kiadó címe: Bp. VI. Révay utca 16. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalnál, és a Posta Központi Hírlap Irodánál (1900. Budapest József Nádor tér 1.) közvetlenül, vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215—96162 pénzforgalmi jelzőszámára. Előfizetési díj: 1/2 évre 18,— Ft, 1 évre 36,— Ft. Index szám: 25,604. 76.2210.66-21 Alföldi Nyomda, Debrecen.

Mozgó Világ

RODALMI - MŰVÉSZETI - KÖZMŰVELŐDÉSI
ÉS KRITIKAI FOLYÓIRAT

Egy végtelen vers közepe, 1975, január, Ébren, Remény (versek)	5	TÓTH ERZSÉBET
Rézkarca	6	STEFANOVITS PÉTER
És mit szólnak ehhez a nagyok? (kisregény, első rész)	8	SEBŐK JÁNOS
Gyerekrajzok (folytatás: 12, 14, 16. old)	10	
Plakát-terv	18	SCHMAL KÁROLY
Rózsás üvegemet (vers)	19	TÓTH ERZSÉBET
J. S. Bach: D-moll toccata és fúga (vers)	19	FENYVESI FÉLIX LAJOS
Családi kép, lila alkonyatban (elbeszélés)	20	NÁDAS PÉTER
Egy hajdani varrólány álma (grafika)	21	BALLA MARGIT
Vizuális élmény	26	KÉRI ÁDÁM
Búcsú apámtól, Lélegzésed hallgatom, Banos Jánoshoz (versek)	28	FENYVESI FÉLIX LAJOS
Ríkató (vers)	29	BANOS JÁNOS
Látogatás a házban (jegyzet)	31	KAMARÁS ISTVÁN
Fotók (folytatás: 33, 36. old)	32	BARCZA ZSOLT
A mangófa negyedik gyümölcse (esszé)	37	MUNKÁCSI MIKLÓS
Szégyeneim (vers)	42	SZERVÁC JÓZSEF
Plakát-terv	44	SCHMAL KÁROLY
Bírálat Benkő Attila verseiről – előzetes megfontolá- sokkal (tanulmány)	45	RADNÓTI SÁNDOR
Negatív, A gyermekkori vár, Epizód, Álom a nagy teremben, A négyszög kerekítése (versek)	46 48	BENKŐ ATTILA
Rajz (és 54, 61, 63 old)	51	BANGA FERENC
Estétől hajnalig (elbeszélés)	52	FARKASHÁZI ZOLTÁN

Nyílt tér	56	BANGA FERENC
Mindennapi dramaturgiánk (esszé)	64	DÁNIEL FERENC
Medicine Art (grafika)	67	BALLA MARGIT
Mese (vers)	72	BANOS JÁNOS
A Hősök Tere (jegyzet)	73	MELOCCO MIKLÓS
Fotók (és 74, 75, 76. old)	73	BARCZA ZSOLT
Balassi Bálint öccsére hagyja katonaszerszámaikat Elárvult országból (versek)	77	ÓSZABÓ ISTVÁN
Egérídő (elbeszélés)	78	HORVÁTH PÉTER
Gyerek-montázsok (és 81, 83. old)	79	
Free-jazz magyar folklórból (kritika)	84	GONDA JÁNOS
Linómetszetek (és 86. old)	84	STEFANOVITS PÉTER
Miről szólt a Nemzetek Színháza (jegyzet)	87	SPIRÓ GYÖRGY
Pörgettyű tervek (és 88, 89. old)	87	BALLA MARGIT
Tíz órákor megteszem (kritika)	90	MÁNYOKI ENDRE
Anyák napja, Költözöm, Zárójelentés (versek)	92	ZELEI MIKLÓS
Intelem, Inventárium, Múzeumi tárló, Csiszolt portré, Pornogramma, Csillagkép (és 99, 103, 105, 106, 108. old)	94	SZEMETHY IMRE
(rajzok)		
Adósság (esszé)	95	LENGYEL PÉTER
Szerkesztőségi szoba	109	
Munkatársaink	110	

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG: Almási Miklós
(elnök),
Ágh Attila,
Berkes Erzsébet,
Dobai Péter,
Kamarás István,
Kocsis Zoltán,
Mezey Emőke,
Mihályffi László,
Vadas József,
Veress Miklós

Munkatársaink

BALLA MARGIT 1947-ben született. 1973-ban végezte el az Iparművészeti Főiskolát. 1972-től számos hazai és külföldi kiállításon vett részt. 1975-ben a *Stúdió Galériában* volt egyéni kiállítása.

BANGA FERENC munkatársa volt 1975. decemberi számunknak, ott mutattuk be.

BANOS JÁNOS 1952-ben született Ecsegen (Nógrád megye). A nyolc általános elvégzése után Budapestre jött, szakmát tanulni. 1969-től 1975-ig a gumigyárban dolgozott, közben leérettségizett. Jelenleg a *Magyar Papír* című üzemilapnál újságíró. 1970 óta napilapokban és folyóiratokban jelent meg. Bemutatta a *Mozgó Világ* egyik *almanach*-száma is. 1974-ben a *Ne mondj le semmiről* című antológiában, valamint 1975-ben a *Szép Verseik '75* kötetében szerepelt.

BARCZA ZSOLT 1954-ben született Budapesten. Gödöllőn él. A gimnáziumban angol tagozaton érettségizett. Jelenleg gépkocsivezető a gödöllői Rendelőintézetnél. 1974-től 1975 novemberéig a *Pest megyei Hírlap*nál dolgozott külső riporterként, ez idő alatt rendszeresen közölték fotóit és riportjait.

BENKŐ ATTILA 1942-ben született Budapesten. Magyar—könyvtár szakon szerzett diplomát 1967-ben. Rövid ideig tanított; 1968 óta

újságíró. Verseit 1971-től közlik rendszeresen különféle folyóiratok. 1974-ben jelent meg első kötete *Köszönet a kulcsokért* címmel.

DÁNIEL FERENC 38 éves, szabadúszó színházi rendező. A Színművészeti Főiskolát 1966-ban végezte el, s ugyanekkor írta első tanulmányát a hazai színházi szakma válsághíányának tüneteiről, indítékairól. Majd két évadon át a Szegedi Nemzeti Színház foglalkoztatta. Újabb dolgozatai jelentek meg a *Valóságban* és egyéb folyóiratokban. Alkalmi műsorokat rendezett, társalkotója volt több dokumentumfilmnek. Esszéit, filmbírálatait a *Filmkultúra* közölte. 1974-ben *Medvetánc* címen, kis alkotócsoporttal mutatta be József Attila-„kutatásait”. Irodalmi műsorokat rendez a Rádióban. Nemrég jelent meg a Gian Maria Volonté filmszínészetét elemző kis könyve.

FARKASHÁZI ZOLTÁN 1943-ban született Budapesten. Az ELTE Bölcsészkarán végzett magyar—történelem szakon. Jelenleg a *Kortárs* szerkesztőségében dolgozik. Négy éve publikál. Első kötete a *Szépirodalmi Könyvkiadónál* vár megjelenésre.

FELVIDÉKI ANDRÁS 1946-ban született. Az Iparművészeti Főiskolát 1971-ben végezte el. Számtalan hazai és külföldi kiállításon vett részt. Legutóbb 1975-ben volt kiállítása a *Stúdió Galériában*.

FENYVESI FÉLIX LAJOS 1946-ban született Hódmezővásárhelyen, most is ott él. Az *Élet és Irodalom*ban Vas István mutatta be 1973-ban, s több irodalmi lapban publikált. Verseskötete és gyerekkönyvkötete készül; publicisztikai írásai a Csongrád megyei Hírlapban jelennek meg.

GONDA JÁNOS 1932-ben született Budapesten. Zeneszerző. 1953–58 között a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán a zenetudományi, 1956–61 között zongoraművészképző tanszéken volt növendék. Diplomája megszerzése után a Magyar Hanglemezgyártó Vállalat zenei rendezője lett. 1963 óta foglalkozik filmmuzsikaszervezéssel. 1965-től a Bartók Béla Zeneművészeti Szakiskola dzsessztanszékének tanszékvezető tanára. Műfajának problémáival, történetével foglalkozik. 1965-ben jelent meg Budapesten a *Jazz-történet, elmélet, gyakorlat* című könyve.

HORVÁTH PÉTER 1951-ben született Budapesten. 1972-ben kapott diplomát a Színművészeti Főiskolán. Néhány évig színészként dolgozott vidéken és Budapesten. Novellái 1969-től jelennek meg. Publikált az *Alföldben*, az *Élet és Irodalom*ban. Első kötete előkészületben a *Szépirodalmi Könyvkiadónál*.

KAMARÁS ISTVÁN 1941-ben született. 1965-ben szerzett diplomát az ELTE Bölcsészettudományi Karán, ma-

gyar—könyvtár—szociológiai szakon. A Könyvtártudományi és Módszertani Osztály vezetője. Olvasáskutatással, a munkásság olvasási kultúrájával, irodalmi művek befogadásával foglalkozik. A Mozgó Világ Szerkesztő Bizottságának tagja.

KÉRI ÁDÁM 1944-ben született Budapesten. A Képzőművészeti Főiskolát 1969-ben fejezte be. Mesterei Kmetty János és Bernáth Aurél voltak. 1970 óta vesz részt kiállításokon, pályázaton. Önálló kiállítása volt 1974-ben a *Stúdió Galériában*.

KOVÁCS PÉTER 1943-ban született Budapesten. 1970-ban végzett a Képzőművészeti Főiskola festő szakán. 1969 óta szerepel különböző kiállításokon, könyveket is illusztrál. 1971-ben Derkovits ösztöndíjat kapott.

LENGYEL PÉTER 1939-ben született Budapesten. Első elbeszélése 1965-ben jelent meg. 1966-ban a Nemzetközi PEN és a Nemzetközi Írói Alap novellapályázatán második díjat nyert. Munkái: *Két sötétedés* (elbeszélések, 1967); *Ogg második bolygója* (olvasmány, science fiction regény, 1969; megjelent az NSZK-ban, japán és orosz kiadása előkészületben); *Mellékszerplők* (regény, 1970; a Magvető Könyvkiadó gondozza). Műfordítások (többek között: Hemingway, Faulkner, Salinger, Chandler, Pirandello, Moravia, Juan Goytisolo, Carpentier). Jelenleg regényen dolgozik (*Mi a jó és mi a rossz*, 1976). A Mozgó Világ olvasó-szerkesztője.

MÁNYOKI ENDRE 1954-ben született Budapesten. A középiskolát a VIII. kerületi Vörösmarty Mihály Gimnáziumban végezte. Jelenleg

az ELTE Bölcsészettudományi Karának III. éves magyar–orosz szakos hallgatója. A Magyar Hírlapban publikált könyvkritikákat.

MELOCCO MIKLÓS 1935-ben született Rómában. 1960-ban végzett a Képzőművészeti Főiskolán. 1967-ben volt első önálló kiállítása. Magyarország majd minden városában megtalálhatók alkotásai (Tata: *Thury György lovaszobor*; Miskolc: *Segítségnyújtó*; Kecskemét: *Kodály- emlékmű*).

MUNKÁCSI MIKLÓS 1941-ben született. Prózaíró. 1969-ben közölte első elbeszéléseit. Szerepelt a *Magvető Könyvkiadó* 1971-ben megjelent *Ahol a sziget kezdődik* című antológiájában, az 1971-es és 1974-es *Körképben*, továbbá számos hazai és külföldi (bolgár, német, angol nyelvű) válogatásban. Első elbeszéléskötete *Saint-John hullái* címmel jelent meg (Magvető, 1971), ezt követte *A késdobáló* című novellagyűjtemény (Magvető, 1974). Ugyancsak a *Magvető* jelenteti meg az 1976-os könyvhétre első regényét, *A fattyút*. Az itt közölt esszé *A mangófa negyedik gyümölcse* című útleírás-tanulmány-vallomás jellegű, szerkesztés alatt álló kötetéből való.

NÁDAS PÉTER 1942-ben született Budapesten; vegyésznek készült, majd tanulmányait félbeszakította, és fényképész-szakmunkás vizsgát tett. Előbb a *Nők Lapjánál* dolgozott fotóriporterként, majd a *Pest megyei Hírlapnál* volt újságíró. Néhány évig szabadfoglalkozású íróként élt. Jelenleg a *Gyermekünk* című folyóirat szerkesztője. *A biblia* című kötete 1967-ben, a *Kulcskereső játék* 1969-ben jelent meg a Szépirodalmi Könyvkiadónál.

ÓSZABÓ ISTVÁN 1952-ben született. A *Tiszatájban* mutatta be először Ratkó József, s 1975-ben az *Új Írásban* Juhász Ferenc. Két antológiában szerepelt eddig, megjelent a *Forrásban, Napjainkban, Alföldben* is. Megjelenésre vár az *Anyagyász* című kötete.

RADNÓTI SÁNDOR 1946-ban született. Magyar-filozófia szakon végzett. 1969-től 1972-ig a *Magvető Könyvkiadó* lektora volt. Jelenleg a *Gondolat Könyvkiadó* szerkesztője, ahol az *Etikai Gondolkodók* című sorozat felelőse. Művészetfilozófiai tanulmányokat és elméleti igényű műbírálókat írt. Walter Benjamin esztétikájáról, és a misztika és líra összefüggéséről publikált dolgozatot, bírálatot írt Pilinszky János, Csanádi Imre, Hernádi Gyula, Kassák Lajos, Kis Anna, Nemes Nagy Ágnes, Petri György, Tandori Dezső, Vas István munkásságáról. Fehér Ferencsel együtt válogatta és gondozta Balázs Béla ifjúkori műveinek kiadását, és *Avándor énekel* című kötetéhez bevezető tanulmányt írt.

SCHMAL KÁROLY 1942-ben született. 1966-ban végzett a Képzőművészeti Főiskolán. Mestere Konecsni György volt. Számptalan plakátját láthatjuk az utcán. Külföldi és hazai plakát-reklámgrafikai kiállításokon rendszeresen szerepel. Egy önálló kiállítása volt 1970-ben. Több díjat nyert. Az ő munkája a *Mozgó Világ* címlapterve.

SEBŐK JÁNOS bemutatkozik a kisregénye bevezetőjében (8. oldal).

SPIRÓ GYÖRGY 1946-ban született Budapesten. Elvégezte a Bölcsészkart, az Újságíróiskolát, a Marxizmus-Leninizmus Esti Egyetem szociológia tagozatát. Elsősorban a szláv irodalmakkal foglalko-

zik. 1975 szeptembere óta aspiráns, témája a kelet-európai drámairodalmak összehasonlító vizsgálata.

STEFANOVITS PÉTER 1947-ben született Budapesten. Papíripar-technikusi, majd kirakatrendezői képe-
sítést szerzett 1969-ig. Ez idő alatt kezdte elképzeléseit rajzban, grafikában rögzíteni. Három évig az Operaházban

dolgozott díszletfestőként. Jelenleg a Képzőművészeti Főiskola III. éves hallgatója, a sokszorosító grafika szakon.

TÓTH ERZSÉBET 1951-ben született Tatabányán. 1974-ben végzett a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen. Versei a *Mozgó Világ*ban jelennek meg először.

SZEMETHY IMRE munkatársa volt 1975. decemberi számunknak, ott mutattuk be.

ZELEI MIKLÓS 1948-ban született Kiskunhalason. A Szegedi Tanárképző Főiskola magyar-országi szakán végzett 1973-ban. Jelenleg Budapesten él, újságíró. Írásai eddig a *Tiszatáj*ban, *Alföld*-ben, *Új Írás*ban jelentek meg.

Mozgó Világ

A KISZ KÖZPONTI BIZOTTSÁG FOLYÓIRATA

Felelős szerkesztő: VERESS MIKLÓS

Felelős szerkesztő helyettes: KULIN FERENC

Megjelenik kéthavonként

Második évfolyam 1976/1 FEBRUÁR

Mozgó Világ | 76 április

Mozgó Világ

IRODALMI - MŰVÉSZETI - KÖZMŰVELŐDÉSI
ÉS KRITIKAI FOLYÓIRAT

Gondolatok egy emlékmű mellé (jegyzet)	4	FARKAS ÁDÁM
Fotók (és 3, 5, 6, 7. old.)	9	SZITÁNYI GÁBOR
Cseppfolyósan (regényrészlet)	10	KOLOZSVÁRI PAPP LÁSZLÓ
Már te vagy a tenger, Szoros, Pohár, (versek)	22	NAGY GÁSPÁR
Könnyed kis beszélgetés a plakátról (21—108. oldalig: Felvidéki, Filo, Finta, Helényi, Kemény, Schmal, Szomjas és mások plakátjai)	25	BALLA MARGIT FELVIDÉKI ANDRÁS HELÉNYI TIBOR
N° 21 és N° 17 (két novella)	40	MÓZES LAJOS
Fotó	43	SZITÁNYI GÁBOR
Testvérlap (jegyzet)	44	KISS GY. CSABA
A nép nevében	48	PETŐFI SÁNDOR
Egy mai versről (tanulmány)	50	KULIN FERENC
Nyílt tér: Keressük Dózsát (fatábla, ceruzarajz)	54	MAURER DÓRA
Színház és forradalmi cselekvés (interjú)	62	LAKOS ANNA — SZILÁGYI MAYA
Áldozati morzsák a szemétből (vers)	66	SZÖLLŐSI ZOLTÁN
És mit szólnak ehhez a nagyok? (kisregény, második rész)	68	SEBŐK JÁNOS
Gyerekrájzok (és 72, 74, 76, 78. old.)	70	

Egy magatartás és veszedelmei <i>(kritika)</i>	79	CSUDAY CSABA
A történetírás lehetőségei <i>(kritika)</i>	83	FÖLDÉNYI F. LÁSZLÓ
Rajz	85	FELVIDÉKI ANDRÁS
Fej vagy írás? <i>(kritika)</i>	86	SZKÁROSI ENDRE
Kolhász Mihály újabb lázadása <i>(kritika)</i>	87	NAGY ANNAMÁRIA
Rajz	88	FELVIDÉKI ANDRÁS
Hivatás vagy hivatásosság? <i>(vitacikk)</i>	89	ASPERJÁN GYÖRGY
Fotó	91	SZITÁNYI GÁBOR
De mit ér az ember, ha amatőr? <i>(vitacikk)</i>	92	JANKOVICS JÓZSEF
A Ház és környéke <i>(vitacikk)</i>	93	CSALOG JUDIT
Rajz	95	BALLA MARGIT
Kik utaznak a villamoson? <i>(kritika)</i>	96	HEGYI GYULA
Az icipici mind megette <i>(tanulmány)</i>	100	FODOR TAMÁS
Munkatársaink	111	

Mozgó Világ 1976/2 április

MÁSODIK ÉVFOLYAM

Felelős szerkesztő: Veress Miklós. A szerkesztőség címe: 1126 Bp. Böszörményi út 24. Telefon: 350-180/21-17 Felelős kiadó: dr. Petrus György, az Ifjúsági Lapkiadó Vállalat igazgatója. A kiadó címe: Bp. VI. Révay utca 16. Terjesztés a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalnál és a Posta Központi Hírlap Irodánál (1900 Budapest, József Nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámára. Előfizetési díj: 1/2 évre 18,- Ft 1 évre 36,- Ft-Index szám: 25 604 76.2210.66-21 Alföldi Nyomda, Debrecen

keressük Dózsát! hiteles portré nem készült róla, csak képrelet utáni, kérdezzük tovább, milyen lehetett Dózsa? ember-
tanilag székegy típusnak nevezhető férfiak fényképei alapján nyolc kifejezésben is különböző arcot rajzoltam, csikokra vág-
tam, összekevertem: a csikok tologatásával új arcok alakíthatók

nyílt tér

maurer dóra: keressük dózsát! (1972) fatábla, ceruzarajz 60 x 100 cm.
a nemzeti galéria dózsa témájú kiállítására készült, nem állították ki

Munkatársaink

ASPERJÁNGYÖRGY 1939-ben született Budapesten. Vas-
esztergályos szakmunkásként
dolgozott, majd esti gimná-
ziumot végzett, s oklevelet
szerzett az ELTE Bölcsész-
tudományi Karán. Első fő-
szerkesztője volt a *Tiszta
szívvel* című egyetemi kiad-
ványának. Első könyve *Vész-
kijáratbejárat* címmel 1975-
ben jelent meg.

BALLA MARGIT munkatárs volt 1976/1. számunknak, ott mutattuk be.

CSALOG JUDIT magyar—
latin szakos tanár, az ELTE
Bölcsészettudományi Karán
fejezte be tanulmányait 1965-
ben. Azóta különböző iskola-
típusokban tanít.

CSUDAY CSABA 1944-ben
született Kassán. Az ELTE-
en magyar—spanyol szakon
szerzett diplomát 1970-ben.
1974-től a *Nagyvilág* szer-
kesztőségében dolgozik, je-
lenleg a spanyol-latinameri-
kai és a képzőművészeti rovat
vezetője. Eddig főként fordí-
tásai jelentek meg; verset az
Élet és Irodalomban publi-
kált.

FARKAS ÁDÁM 1944-ben
született Budapesten. A Kép-
zőművészeti Főiskolán és a
párizsi École des Beaux-Arts-
on szobrászatot tanult. Ön-
álló kiállításai: 1968-ban
Szentendre, Ferenczy Károly
Múzeum; 1972-ben Szent-
endre; 1973-ban Múcsarnok,
TV Galéria, Tata; 1975-ben
Koppenhága. 1968-tól ország-
os tárlatokon rendszeresen
kiállít.

FELVIDÉKI ANDRÁS
bemutatása 1976/1. számunk-
ban olvasható.

FODOR TAMÁS 1942-ben
született Budapesten. Ma-
gyar—pedagógia szakon vég-
zett 1965-ben. Színészként
játszott a József Attila Szín-
házban, és tagja volt az Uni-
versitas együttesnek. Dolgo-
zott az Irodalmi Színpadon
és a Pannónia Filmstúdió
színésztársulatában. Jelenleg
ebben a stúdióban szinkron-
filmrendező. Rendezett az
Universitasban és a Pincészín-
házban. 1971-től az Orfeo stú-
dióval dolgozik.

FÖLDÉNYI F. LÁSZLÓ
1952-ben született Debrecen-
ben. Az ELTE magyar—angol
szakán szerzett diplomát. Tu-
dományos ösztöndíjasként
dolgozik a Magyar Színház-
tudományi Intézetben. Cikkei
és színházi kritikái a *Színház-
ban*, a *Kritikában*, a *Világos-
ságban* és a *Valóságban* jelen-
tek meg.

HEGYI GYULA 1951-ben
született Békéscsabán. A
BME Építőmérnöki Karán
végzett 1975-ben. Eddig ver-
seit publikálta az *Új Írás*, a
Napjaink, és más lapok.

HELÉNYI TIBOR 1946-ban
született Budapesten. 1971-
ben végzett az Iparművészeti
Főiskolán, grafika szakon.

JANKOVICS JÓZSEF 1949-
ben született Seregélyesen.
Szegeden végzett magyar—
angol szakot. Jelenleg a *Nagy-
világ* olvasószervezője. régi
magyar irodalmat tanít a

JATE és az ELTE tanszékén.
Kritikái és tanulmányai a
Kortársban és a *Tiszatájban*,
régii magyar irodalmi tárgyú
dolgozatai szaklapokban je-
lentek meg.

KISS GY. CSABA 1945-ben
született Budapesten. 1968-
ban fejezte be tanulmányait
az ELTE Bölcsészettudomá-
nyi Karán, magyar—német
szakon. Jelenleg az MTA Iro-
dalomtudományi Intézetének
aspiránsa, magyar—lengyel
összehasonlító irodalomtudo-
mánnal foglalkozik.

KOLOZSVÁRI PAPP
LÁSZLÓ 1940-ben született
Kolozsvárott. 1967 óta Buda-
pesten él. A *Kortárs* mutatta
be 1972-ben. Írásai a *Jelen-
korban*, a *Napjainkban*, az
Új Forrásban, és a *Kortárs-
ban* jelentek meg. Elsősorban
románból fordít. Első kötete
a *Magvető* Kiadónál vár meg-
jelenésre.

KULIN FERENC dr. 1943-
ban született Pomázon. 1968-
ban szerzett diplomát az
ELTE magyar—orosz szakán.
Kritikái a *Kortársban*, az *Új
Írásban*, a *Kritikában*, iroda-
lomtörténeti tanulmányai,
cikkei az *Irodalomtörténetben*
és az *Irodalomtörténeti Köz-
leményekben* jelentek meg.
Jelenleg az ELTE Reform-
kori Magyar Irodalomtörté-
neti Tanszékének adjunktusa.
A *Mozgó Világ* felelős szer-
kesztő helyettese.

LAKOS ANNA 1950-ben
született Budapesten. 1969
óta tagja az Universitas
Együttesnek. Az ELTE Böl-
csészettudományi Karán vég-

zett 1975-ban, magyar—francia szakon. A Budapesti Műszaki Egyetem Nyelvi Intézetében dolgozik.

MAURER DÓRA 1937-ben született Budapesten. Grafikus, 1955–61 között végzett a Képzőművészeti Főiskolán. Budapesten és Bécsben él. Számos külföldi kiállításon vesz részt, több díjat nyert. 1966-ban és 1970-ben a Dürer teremben mutatta be munkáit.

MÓZES LAJOS 1946-ban született Kabán (Hajdú megye). Tanulmányait iparitanulónaként kezdte, majd a Dolgozók Önálló Gimnáziumában érettségizett. Írásai 1974 óta jelennek meg.

NAGY ANNAMÁRIA 1952-ben született Budapes-

ten. 1970-ben az országos középiskolai tanulmányi versenyen elért helyezése alapján felvették az ELTE-re. 1975-ben szerzett diplomát magyar—népművelés szakon.

NAGY GÁSPÁR munkatársa volt 1975. decemberi számunknak, ott mutattuk be.

SEBŐK JÁNOS 1976/1. számunkban, kisregénye első része előtt bemutatkozott.

SZILÁGYI MAYA 1947-ben született Budapesten. 1963 óta az Universitas Együttes tagja. Népművelő — könyvtáros szakon végzett Debrecenben. 1968 óta az Egyetemi Színpadon dolgozik, az ELTE Kulturális Titkárság munkatársa.

SZTYANYI GABOR 1954-ben született Budapesten. Amatőr fényképész. A Magyar Filmgyártó Vállalat dolgozója. 1975-ben a Fialat Művészek Klubjának tavaszi tárlatán és Varsóban díjat nyert. A *Mozgó Világban* jelenik meg először.

SZKÁROSI ENDRE 1952-ben született Budapesten. Az ELTE magyar—olasz szakos hallgatója. Írásai a *Jelenlétben* és a *Magyar Hírlapban* jelentek meg.

SZÖLLŐSI ZOLTÁN 1945-ben született Jánoshalmán (Bács-Kiskun megye). Budapesten él. Folyóiratokban 1969-től jelennek meg versei. 1972-ben mutatta be a *Kortárs*. Első verseskötete *Csontkorall* címmel 1974-ben jelent meg.

Szerkesztő bizottság: ALMÁSI MIKLÓS (elnök), ÁGH ATTILA, BERKES ERZSÉBET, DOBAI PÉTER, KAMARÁS ISTVÁN, KOCSIS ZOLTÁN, MEZEY EMŐKE, MIHÁLYFFI LÁSZLÓ, VADAS JÓZSEF, VERESS MIKLÓS

Mozgó Világ

A KISZ KÖZPONTI BIZOTTSÁG FOLYÓIRATA

Felelős szerkesztő: VERESS MIKLÓS

Felelős szerkesztő helyettes: KULIN FERENC

Megjelenik kéthavonként

Mozgóvilág | 76 június

Mozgó Világ

RODALMI – MŰVÉSZETI – KÖZMŰVELŐDÉSI
ÉS KRITIKAI FOLYÓIRAT

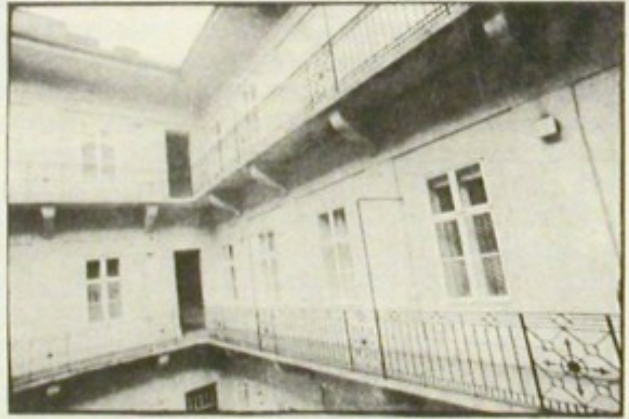
Néhány szó a legújabb magyar zenéről (<i>tanulmány</i>)	3	KOCSIS ZOLTÁN
Fotók (és 6., 7., 8., 9. és 10. old.)	5	KRESZ ALBERT
Rajzok (és 15., 16., 17. old.)	14	ÚJHÁZI PÉTER
Szt. Perjámos viszontagságai	15	KISS ANNA
Új színház (<i>tanulmány</i>)	18	PÁLYI ANDRÁS
A Sóvár utca dalaiból (<i>vers</i>)	22	BOTÁR ATTILA
Két lány egy gyárból (<i>szociográfia</i>)	23	KOVÁCSY TIBOR
Bemutató	29	CSALOG ZSOLT
Fotók (és 31., 32., 33., 34. és 35. old.)	29	SÁROS LÁSZLÓ
Szívrengés (<i>vers</i>)	35	BOTÁR ATTILA
A belső tér (<i>építészeti tanulmány</i>)	36	RUBIK ERNŐ
Ábrák (36–44. oldalig)	36	VÁRNAGY ILDIKÓ
A belső tér vizuális értelmezése: (<i>foto-grafika</i>)	45	TASSY BÉLA
(<i>grafika</i>)	53	KÉRI ÁDÁM
(<i>fotók</i>)	60	HAMOS GUSZTÁV
(<i>fényképpárok</i>)	80	MAURER DÓRA
IX. Illatos út 5. (<i>emlékezés</i>)	46	ANÓKA ESZTER
Sugarak, Szemle, Piac (<i>versek</i>)	51	PINCZÉSI JUDIT
Apám felkeresi anyját, a nagyanyámat (<i>elbeszélés</i>)	54	BEREMÉNYI GÉZA
Nyílt tér	56	SWIERKIEWICZ RÓBERT
Eső, ha jó ma (<i>vers</i>)	64	PASS LAJOS

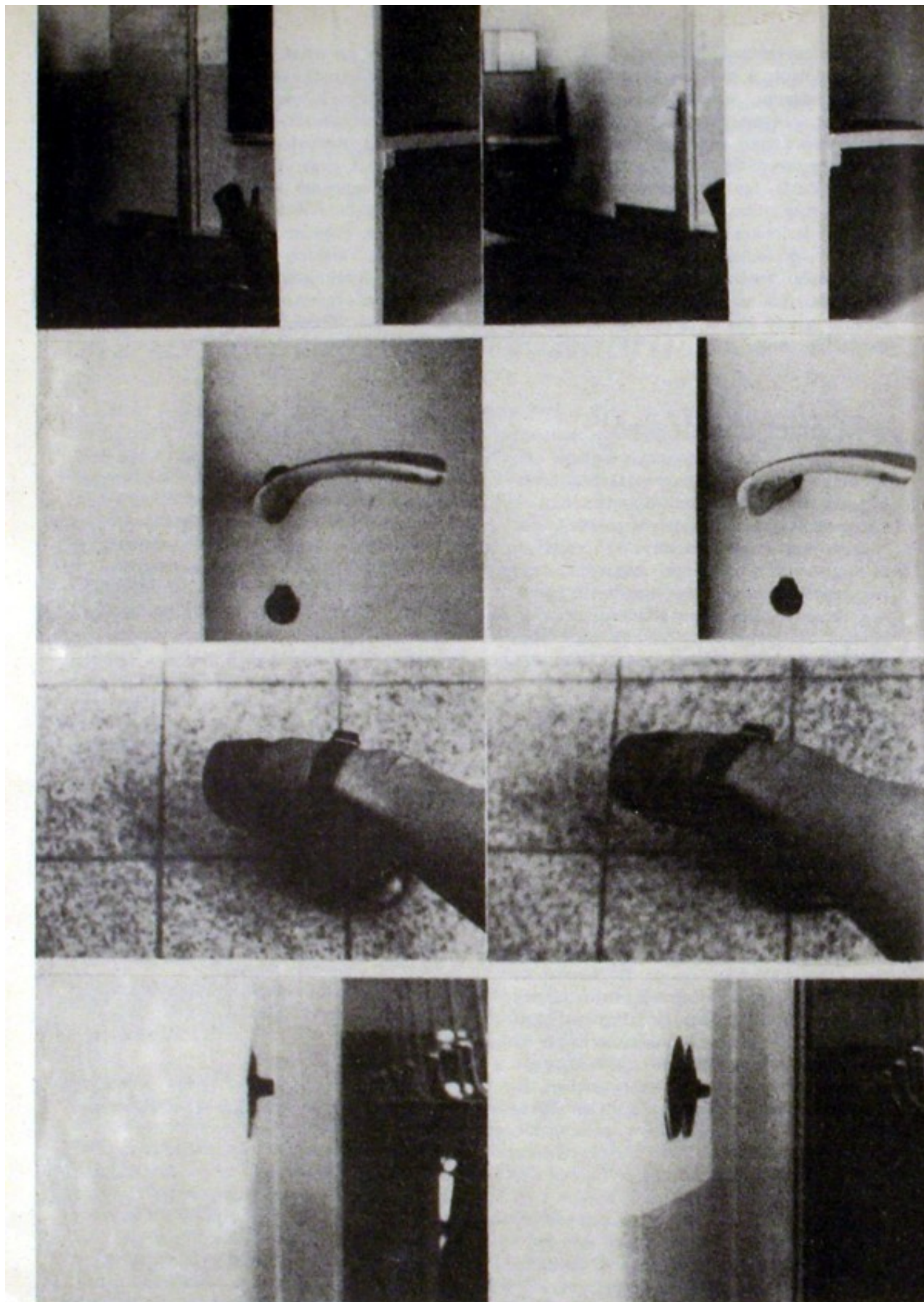
Költők – Somogyból:	
Ablak, Sötét kolosszus, Október	66 KELEMEN LAJOS
Ó, milyen . . . , Névjegyemre, Rendez-vous	69 VALLATÓ GÉZA
Nem léteznek, Mit mondok róla	70 NÉMETH FERENC
Kör, Két halott, Ablakom	70 HORVÁTH GYULA
A Tihanyi alapítólevélre, Pusztatorony	72 MATYIKÓ SEBESTYÉN JÓZSEF
A teljes(itmény?) ember (hozzászólás)	73 VARGA CSABA
Fogyasszon több kultúrát (vitacikk)	76 CZAKÓ GÁBOR
Az esztétikum misztikumáról (vitacikk)	78 KEPES ANDRÁS
Az eltűnt szintézis (kritika)	81 KÖRMENDY ZSUZSANNA
Tanulságos utak (kritika)	82 FAZEKAS TIBORC
Pecázunk vagy halászunk? (kritika)	83 FÁBRI PÉTER
Első turnus (novella)	85 ZELEI MIKLÓS
Részletek a domoszlói prépost vallásos korszakából (vers)	89 SZKÁROSI ENDRE
Hangok és hangzások új világa (zenei interjú)	96 FERENCZY ERIKA
A Fonográf lemezei (kritika)	99 BALÁZS GÁBOR
Fotók (99–109. oldalig)	99 KRESZ ALBERT
Mi újság, Bródy úr? (kritika)	102 HEGYI GYULA
Szerkesztőségi szoba	109
Munkatársaink	
Pályázati felhívás	112

Mozgó Világ 1976/3 június

MÁSODIK ÉVFOLYAM

Felelős szerkesztő: Veress Miklós. A szerkesztőség címe: 1126 Bp. Böszörményi út 24. Telefon: 350-180/21-17. Felelős kiadó: dr. Petrus György, az Ifjúsági Lapkiadó Vállalat igazgatója. A kiadó címe: Bp. VI. Révay utca 16. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalnál és a Posta Központi Hírlap Irodánál (1900 Budapest, József Nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215–96162 pénzforgalmi jelzőszámára. Előfizetési díj: 1/2 évre 18,- Ft 1 évre 36,- Ft Index szám: 25 604 76.3087.66-21 Alföldi Nyomda, Debrecen

Fényképek igazságtartalmának vizsgálata minimális — 7 cm-es — nézőponteltoló dással készült képpárok alapján.

Munkatársaink

ANÓKA ESZTER (eredeti nevén Horváth Katalin) 1942-ben született. Az ELTE Bölcsészettudományi Kara magyar—könyvtár szakán végzett. 1968-ban jelent meg először novellája a *Tiszatáj*-ban. 1975 áprilisában jelent meg a Szépirodalmi Könyvkiadó-nál *Hála* című novelláskötete. Jelenleg Móricz-öszöntőndijas.

BALÁZS GÁBOR 1949-ben született Budapesten. 1971-ben végzett a konzervatórium klasszikus- és jazz-gordon tanszakán; majd a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán 1974-ben zenetanári diplomát szerzett. Zeneiskolában szolfézst, a konzervatórium jazz tanszakán afro-amerikai népzene-tanít. Játsszik Gonda János együttesének nagylemezén. Saját zenekarával „afro” stílussal próbálkozik. Tagja a Mikroszkóp Színpad zenekarának is. Lapunkban jelenik meg első zenekrtikája.

BEREMÉNYI GÉZA 1946-ban született Budapesten. 1970-ben szerzett diplomát az ELTE magyar—olasz szakán. Ugyanezen évben jelent meg *Asvéd király* című novelláskötete a Magvető Könyvkiadó gondozásában. Szerepelt antológiákban; írásai az *Élet és Irodalomban*, *Tiszatájban*, *Jelenkorban* és a *Mozgó Világ* almanach számaiban jelentek meg. Írt forgatókönyvet, színműveket. A Pannónia Filmstúdió dolgozója.

BOTÁR ATTILA 1944-ben született Székelyudvarhelyen. Érettségi után képesítés nélküli pedagógusként dolgozott, majd 1966-ban felvették a Szombathelyi Felsőfokú Tanítóképző Intézet népművelés—könyvtár szakára. 1969-ben Zalaszentgróton, Türrjén, Komlón volt népművelő. 1974 óta a Veszprém megyei Moziüzemi Vállalat filmművészeti előadója. Versei a *Je-*

lenkorban, a *Kortárs*-ban, a *Magyar Ifjúságban* jelentek meg, és szerepelt az *Életünk*, a *Készülődések ideje* című antológiákban.

CZAKÓ GÁBOR 1942-ben született Decsen. 1966-ban jogi diplomát szerzett Pécsen. Első publikációja a *Kortárs*-ban jelent meg 1966-ban. Megjelent kötetei: *A szoba* (regény, 1970); *Emberkert* (elbeszélések, 1971); *Indulatos jelentések* (szocióriportok, 1973); *Megváltó* (regény, 1974); *Csata minden áldott nap* (regény, 1975); *Tragikus játék egy hitvány Mangalicza sertésről, aki rútvál visszaélve barátai jóindulatával azok rovására külön-külön gonosz tetteket követett el, mignem elnyerte méltó büntetését* (komédia, 1976). 1975-ben József Attila-díjat kapott.

CSALOG ZSOLT munkatársa volt 1975/1. számunknak, ott mutattuk be.

FAZEKAS TIBORC Szekszárdon született 1951-ben. Az ELTE magyar—angol szakán szerzett diplomát 1975-ben, azóta az egyetem Magyar Nyelvtörténeti és Nyelvjárástani Tanszékének tudományos ösztöndíjasa. Doktori disszertációján dolgozik, melynek témája a bukovinai nyelvjárás eredetének kérdése.

FÁBRI PÉTER 1953-ban született Budapesten. Jelenleg az ELTE művészettörténet—esztétika szakán hallgató. Művei: *Fosztóképzőkkel* (versek, 1972); *Átértékelés* (versek, 1974). Verseit, cikkeit számos irodalmi és napilap publikálta.

FERENCZY ERIKA Zalaegerszegen született. Zongoraművészeknek készült, újságíró lett. 1968-ban végzett az ELTE magyar—német szakán. Első cikkei az *Egyetemi Lapokban*, első kritikái *Élet és Irodalom*-ban jelentek meg. Jelenleg a *Filmvilág* belső munkatársa.

HÁMOS GUSZTÁV 20 éves. 1973-ban mechanikai műszerész szakmunkásvizsgát tett. Jelenleg szabadfoglalkozásúként a fotó- és filmművelés kérdéseivel foglalkozik. A *Mozgó Világban* publikál először. HEGYI GYULA munkatársa volt 1976/2. számunknak, ott mutattuk be.

HORVÁTH GYULA 1942-ben született Kaposváron. Versei a *Jelenkorban*, a *Somogyban*, és a somogyi fiatal alkotók antológiájában, a *Vaspróba 75*-ben jelentek meg.

KELEMEN LAJOS 1954-ben született Büssében (Somogy megye). A Kaposvári Tanítóképző Főiskola rajzkönyvtár szakos hallgatója. Országos fórumon 1975-ben jelentkezett először; Fodor András mutatta be az *Élet és Irodalomban*. Verseit közölte az *Új írás*, a *Jelenkor*, az *Élet és Irodalom*, a *Somogy* és a *Vaspróba 75* című antológia.

KEPES ANDRÁS 1948-ban született Budapesten. Iskoláit Magyarországon, Libanonban és Argentínában végezte. Egyetemi tanulmányait 1973-ban fejezte be az ELTE magyar—esztétika szakán. Újságíróként dolgozik a Magyar Rádióban. Írásai, riportjai, műfordításai különböző lapokban, valamint a rádióban és a televízióban jelentek meg, illetve hangzottak el. KÉRI ÁDÁM munkatársa volt 1976/1. számunknak, ott mutattuk be.

KISS ANNA 1939-ben született Gyulán. Középszkolai tanulmányai után az orvostudományi egyetemet félbehagyta. Tanítani Hortobágyon kezdett, onnan jelenlegi munkahelyére, a budapesti Szinyei Merse úti iskolába került, közben levelezőként elvégezte a tanárképző magyar—orosz szakát Szegeden. Első írását az *Alföld* közölte. Megjelent kötetei: *Fabábu* (versek, 1971); *Feketegyűrű*

(versek, 1974); *Kisértetek* (versek, 1976). 1975-ben József Attila-díjat kapott.

KOCSIS ZOLTÁN 1952-ben született Budapesten. Ötéves korában kezdett el zenét tanulni. Tizenegy éves korában felvették a Bartók Béla Szakközépiskolába, tizenhat éves korában pedig a Zeneakadémiára. A Zeneművészeti Főiskolán tanársegéd. 1970-ben megnyerte a Magyar Rádió által kezdeményezett Beethoven-zongoraverseny első díját. Díjak: Liszt Ferenc-díj II. fokozat, Nívódíj a Magyar Rádióban két alkalommal. Számos hazai szereplésén kívül hangversenyezett Európa csaknem valamennyi országában, Ázsiában, Amerikában. 1976 nyarán hosszabb hangversenykörútra indul Ausztráliába. Előadói tevékenysége mellett zeneszerzéssel is foglalkozik; több művét be is mutatták.

KOVÁCSY TIBOR 1951-ben született Kaposváron. A Közgazdaságtudományi Egyetem hallgatója. Szociológiai munkákban vett részt. Jelenleg a magyar parasztság gazdaság- és társadalomtörténetének kérdéseivel foglalkozik. **KÖRMENDY ZSUZSANNA** 1949-ben született Budapesten. Az ELTE angol–magyar szakán szerzett diplomát 1974-ben. 1975-ben újságíró szakvizsgát tett. Verseit és novelláit 1969 óta közli az *IM*, a *Tiszatáj*, az *Egyetemi Lapok*, a *Napjaink*, az *Új Forrás*, a *Jelenlét*.

KRESZ ALBERT munkatársa volt 1975/1. számunknak, ott mutattuk be.

MATYIKÓ SEBESTYÉN JÓZSEF 1951-ben született Székesfehérváron. 1969-ben érettségizett Siófokon. 1972-ben végzett iparitanuló-iskolát Budapesten. Híradástechnikai műszerész. Versei a *Somogyban*, a *Somogyi Néplapban* és a *Vaspróba 70* című antológiában jelentek meg. Jelenleg a Kaposvári Tanítóképző Főiskola hallgatója.

MAURER DÓRA munkatársa volt 1976/2. számunknak, ott mutattuk be.

NÉMETH FERENC 1956-ban született Celldömölkön. A kaposvári Táncsics Gimnáziumban érettségizett 1975-ben. Versei először a somogyi fiatal alkotók antológiájában, a *Vaspróba 75*-ben jelentek meg. Jelenleg dolgozik, és egyetemi felvételig készül.

PASS LAJOS 1946-ban született Budapesten. A Móra Könyvkiadó munkatársa. Első írását 1963-ban a *Tiszatáj* közölte, majd sorra mutatták be verseit az országos irodalmi folyóiratok, különböző antológiák – mint az *Első ének* –, és több műfordítás alatt is olvashattuk nevét. Önálló kötete 1975 elején jelent meg, *Első rekviem* címmel.

PÁLYI ANDRÁS 1942-ben született Budapesten. Az ELTE-n magyar–lengyel szakos diplomát szerzett, majd újságíróként és dramaturgként működött. Jelenleg a *Színház* című folyóirat szerkesztőségének tagja. *Tigris* című darabját 1963-ban mutatta be a Pécsi Nemzeti Színház; folyóiratok közölték néhány elbeszélését.

PINCZESI JUDIT Debrecenben született. Az ELTE olasz nyelv- és irodalom szakán szerzett diplomát 1975-ben. Verseit az *Egyetemi Lapok* közölte. 1976-ban az *Add tovább!* című antológiában mutatkozott be egy versciklussal és három más verssel. Műfordítóként dolgozik.

RUBIK ERNŐ 1944-ben született. Építészmérnök (ÉKME 1967); iparművész (MIF, 1971). Az Iparművészeti Főiskolán a Belsőépítészeti Tanszéken tanársegéd, az oktatás mellett építészeti és tárgytervezéssel, tervezéssel foglalkozik.

SÁROS LÁSZLÓ 1947-ben született Jászberényben. 1971-ben építészmérnöki diplomát szerzett a BME Építészmérnöki karán. Jelenleg a SZÖVERTERV-nél dolgozik tervezői beosztásban. Fényképezéssel gimnazista kora óta foglalkozik.

SWIERKIEWICZ RÓBERT 1942-ben született Pécsen. 1967 óta Magyarországon 10 egyéni kiállítása volt. Szerepelt műveivel Rómában és Magyar Grafikai Kiállításon; Ljubjanában, Krakkóban és Segoviában a nemzetközi grafikai biennálékön; Helsinkiben, Stockholmban és Bécsben és Berlinben, a magyar képzőművészetet bemutató kiállításokon.

SZKÁROSI ENDRE munkatársa volt 1976/2. számunknak, ott mutattuk be.

TASSY BÉLA 1942-ben született Budapesten. 1967 óta vesz részt hazai és nemzetközi kiállításokon. 5 egyéni kiállítása volt. Munkái magyar képzőművészeti bemutatókon szerepeltek Angliában, Damaszkuszban, Bejrútban, Havannában, Helsinkiben, Kairóban, Teheránban, Rómában, Leningrádban, Varsóban stb. Több Stúdió pályázati díjat és a Szegedi Nyári Tárlat nívódíját kapta.

ÚJHÁZI PÉTER 1940-ben született Székesfehérváron. 1966-ban végzett a Képzőművészeti Főiskolán, festő szakon. Több egyéni kiállítása volt. Rendszeresen vesz részt hazai tárlatokon.

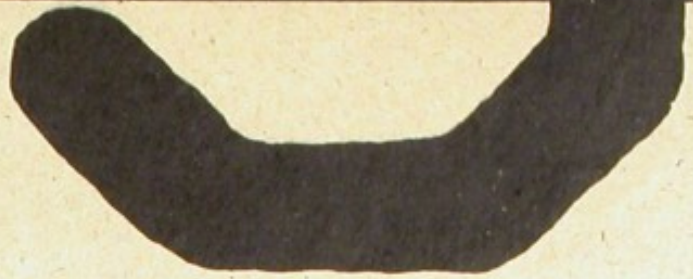
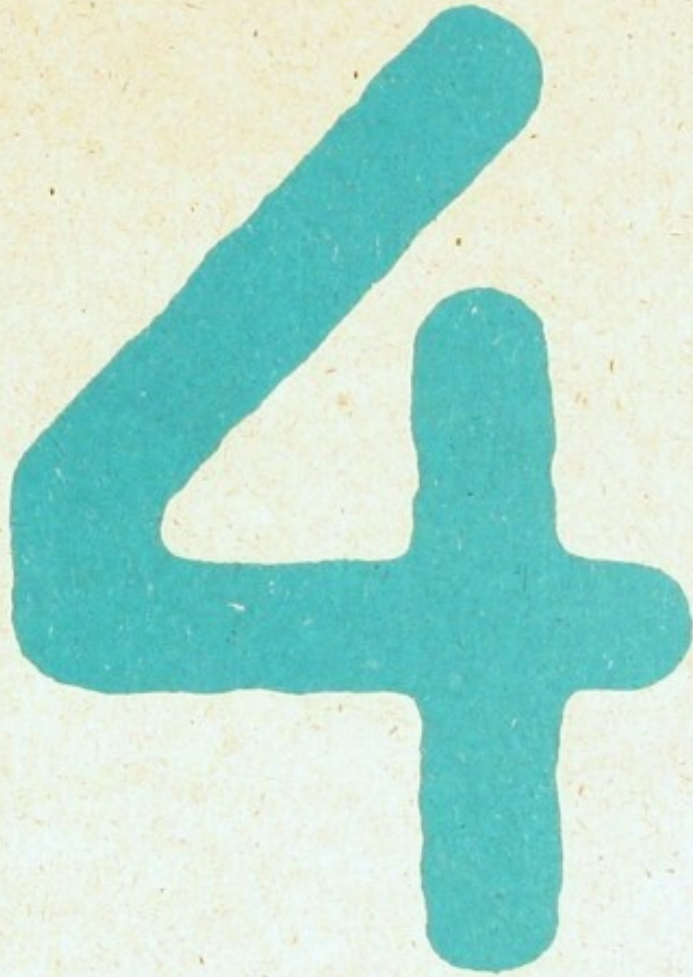
VALLATÓ GÉZA Budapesten született 1940-ben. Végzettsége szerint kirakatrendező. Jelenleg főelőadó Kaposváron, a megyei földhivatalban. Első írását 1965-ben közölte a megyei lap. Szerepelt a *Vaspróba 75* című antológiában, rendszeresen publikál a *Somogyban*.

VARGA CSABA 1946-ban született Budapesten. Prózaíró, elbeszéléseket, cikkeket, kritikákat ír. Első publicisztikáját 1969-ben az *Élet és Irodalom*, első novelláját 1970-ben a *Napjaink* közölte. *Művelődési közösségek* című riportkönyve és elbeszéléskötete megjelenésre vár. A TOT irodalmi ösztöndíjasa.

VÁRNAGY ILDIKÓ munkatársa volt 1975/1. számunkban, ott mutattuk be.

ZELEI MIKLÓS munkatársa volt 1976/1. számunknak, ott mutattuk be.

Mozgóvilág | 76 augusztus

Fiatal színjátszók – munkásközösség előtt (<i>tanulmány</i>)	52	DÉVÉNYI RÓBERT
Nyílt tér	56	RÉBER LÁSZLÓ
Változó tér (<i>jegyzet és fotók</i>)	63	VISY LÁSZLÓ
„Mi, produktív gyerekek . . .” (<i>szociográfia</i>)	66	HALMOS FERENC
Jegyzőkönyv (<i>elbeszélés</i>)	75	VICZIÁN ERZSÉBET
Tények (<i>vers</i>)	78	FÁBRI PÉTER
Rajzok (és 79., 80. old.)	78	ÚJHÁZI PÉTER
Önképzés vagy önképzőkörösdi (<i>hozzászólás</i>)	81	LACZIK BÁLINT
Gondolatok egy kísérlethez (<i>hozzászólás</i>)	83	P. NÉMETH GÉZA
„Ne vágj ki minden fát” (<i>hozzászólás</i>)	84	BENDZSEL MIKLÓS
Vizuális élmény	86	SÁROS LÁSZLÓ
Hármaskép (<i>kritika</i>)	88	KÖNCZÖL CSABA
A harmadik nekifutás (<i>kritika</i>)	90	KÖRMENDY ZSUZSANNA
Tanulmányok gyermekkorunkról (<i>kritika</i>)	92	ÁCS ANDOR
Az iskolaszolga bizonyítványa (<i>kritika</i>)	93	MÁNDI ILDIKÓ
A riporttól a megváltásig (<i>kritika</i>)	94	EISEMANN GYÖRGY
Cigánypárizs lakói (<i>kritika</i>)	95	KISS ENDRE
Történelmeink (<i>kritika</i>)	97	TALLÁR FERENC
1526 (<i>vers</i>)	98	ZELEI MIKLÓS
Közelítő költő (<i>vers</i>)	99	LÁSZLÓFFY CSABA
Tiéd a kert (<i>elbeszélés</i>)	100	PÁLYI ANDRÁS
Levél fiatal barátomhoz	110	MÉSZÁROS TAMÁS
Munkatársaink	111	

Mozgó Világ 1976/4 augusztus

MÁSODIK ÉVFOLYAM

Felelős szerkesztő: Veress Miklós. A szerkesztőség címe: 1126 Bp. Böszörményi út 24. Telefon: 350-180/21-17. Felelős kiadó: dr. Petrus György, az Ifjúsági Lapkiadó Vállalat igazgatója. A kiadó címe: Bp. VI. Révay utca 16. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalnál és a Posta Központi Hírlap Irodánál (1900 Budapest, József Nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215—96162 pénzforgalmi jelzőszámára. Előfizetési díj: 1/2 évre 18,- Ft 1 évre 36,-Ft Index szám: 25 604 76.3087.66-21 Alföldi Nyomda, Debrecen

Mozgó Világ

IRODALMI – MŰVÉSZETI – KÖZMŰVELŐDÉSI
ÉS KRITIKAI FOLYÓIRAT

Pörgettyű (<i>értelmezés</i>)	3	BÍRÓ DÁNIEL
Pörgettyű-rajzok (végig a páratlan oldalakon)		HÁY ÁGNES
Fin du siècle I–II–III. (<i>vers</i>)	4	BARNA IMRE
Rajzok (és 5., 6., 7. old.)	4	DOROSZ KÁROLY
Keresztretjévény, avagy hátha így elolvassátok (<i>elbeszélés</i>)	8	TEMESI FERENC
Régi jampikra emlékezem, Feljegyzés . . . , Sirkert (<i>versek</i>)	12	KEMSEI ISTVÁN
Lehettem volna, Szimfónia, A légikisasszony . . . (<i>versek</i>)	14	MEZŐ FERENC
Hogy nyugodt legyek, Idő, Furcsa dal (<i>versek</i>)	16	SÁROSPATAKI CSABA
Feleslegessé váló emberek (<i>kritika</i>)	17	BÁRDOS JUDIT
Régi és új sablonok (<i>film-jegyzetek</i>)	19	BÁRON GYÖRGY
Numero XI. (<i>vers</i>)	23	BALOGH ATTILA
Hadmozdulat (<i>útiképek</i>)	24	KISS IRÉN
Rajzok (és 25–33. oldalig)	24	ÚJHÁZI PÉTER
Fedélzeti napló (<i>útirajz</i>)	34	ORAVECZ IMRE
Az európai földalatti, Később . . . , Kerek, De valóban (<i>versek</i>)	42	HEGYI GYULA
Eszme és gyakorlat (<i>tanulmány</i>)	44	MOLNÁR GERGELY
Numero VII. (<i>vers</i>)	51	BALOGH ATTILA

Eszme és gyakorlat

„... ha a gyakorlati élet és az eszme között nagy különbség van, az nem az eszme hibája.”
(Kant)

Az emberi életforma eddig legfontosabbnak tartott alappilléreit: a házasság, az iskola vagy éppenséggel a haza szentségeibe vetett hitet rendítette meg az ár megannyi hulláma. A megjelenő és elterjedő életforma-változások csak egy pillanatig hordozták a lázadás, a szembezállás gesztusát – addig is csupán formailag; tartalmilag az első perctől kezdve *elkerülhetetlen* változást jeleztek. Ahol egy másfajta életforma iránti igény feltámad, ott már nincs választási lehetőség régi és új között, ott az új a természetes.

A 60-as években szinte elválaszthatatlanul mosódott egybe a vallás és a politika, az anarchisztikus logika és a forradalmi utópia, a sárga Marx és a vörös Jézus, az internacionalista kollektívizmus és a kábítószeres egyéni utazás. Társadalmi változást sürgető tüntetések és forradalmak és a társadalomnak egyszerűen hátat fordító tömegmozgalmak egészítették ki egymást; a legnagyobb ellentétek ugyanazt jelentették. A nyugati világról van szó. A jóléti társadalom új generációjának lázadása immár nem az egyéni elégedetlenség keltette közös düh eredménye, mint volt a XIX. századi munkásmozgalom, hanem éppen a közös elégedettség keltette egyéni dühből született. A kapitalista civilizáció lényegét jelentő képmutatás megtagadásából, a szükségletek radikális átalakításának igényéből. Hogy ez a társadalommal szembefordulva vagy annak háttal állva történik, végső soron alkati kérdés. A polgári társadalom még képes arra, hogy kézlegyintéssel intézze el a hippie-kommunákat és magába olvassza a 68-as forradalmárok egy részét, miközben magazinjaiban atyai fölényrel sajnálkozik a kábítószerek áldozatainak növekvő számán. De az életforma megváltozása, a szükségletek ártértekelése a szexuális neveléstől a várostervezésig, a háborúellenességtől a színházi mozgalmakig, a pszichológiától az emberek közötti kommunikációig mindenhol qtt rejtőzik. A társadalom egyetlen lehetősége, hogy nyitott maradjon a változással szemben, ha nem akar öngyilkosságot elkövetni. A monopolkapitalizmus sok mindent megtűr, megenged. Nem is tehet mást. Herbert Marcuse, az Amerikában élő német filozófus szerint ez a rend jelenlegi stádiumában egy többé-kevésbé radikális változásnak a pusztá nyomását sem képes elviselni. Ezért fasizálódik újra, építi ki a lakosság fölötti ellenőrzés egyre precízebb rendszerét – ami a komputer technika által lényegesen könnyebb, mint Hitler vagy Mussolini idejében volt –, ezért korlátozza a polgári szabadságjogokat és politizálja a bíróságokat, ezért gyakorolja a „megelőző ellenforradalmat” és képezi ki speciális rendőri különítményeit egy esetleges polgárháború esetére.

Azok, akik nem hiszik, hogy ez a rendszer békés úton megváltoztatható, de fennmaradását eltűrni sem akarják – mint például a nyugatnémet és az olasz anarchista csoportok –, délamerikai mintára a fegyveres gerillaharcot választják. De az ő tevékenységük meglehetősen szélsőséges és elszigetelt ahhoz, hogy a tanulmány velük, mint a földalatti életforma sajátos változatával foglalkozhasson. Térjünk inkább rá azokra az életforma-változásokra, amelyek az elmúlt évtized szélesvásznú vetített háttere előtt végbementek; a csoportokra, melyek mint a társadalomtól elszakadni kívánó közösségek jelentek meg.

A vallástalan vagy a vallást dogmáztató társadalomtól történő elfordulás automatikusan nyitás a vallás felé. A Woodstock-nemzet csalódottsága, a felismerés, hogy az LSD, a tánc, a szeretkezés nem csinál forradalmat, s hogy a Disznók ettől még továbbra is hatalmon maradnak, őket szükségszerűen nem formálta városi gerillákká. De nem ritkán a valláshoz fordultak azok a forradalomhívók is, akik a 68-as mozgalmak ellanyhulása után az intézmények helyett más irányban indultak hosszú menetelésre.

A vallási orientáció pregnáns kifejezést nyert az úgynevezett Jézus-mozgalomban. 1971 nyarat nevezhetjük meg a mozgalom kezdetének, de Kaliforniában már négy évvel korábban létezett egy hippie csoport, amely a járókelőket „Jézus szeret téged” kiáltással képesztette el. Az első

Jézus kommunát egy húsz éves, német származású diáklány, Faith Dietrich alapította Los Angeles közelében, Children of God (Isten gyermekei) néven. Rövid egy éven belül több mint negyven hasonló csoport alakult Amerikában, s hamarosan megjelentek az első Jézus gyermekei csoportok Londonban, Amszterdamban, majd a nyugat-németországi Essenben is. E keresztény nagycsaládok minden javukat megosztották egymás között, életüket teljes egészében Jézusnak szentelték. A korábban többnyire kábítószert használó fiatalok a kommunákban teljesen lemondtak a drogról, a Jézus-hit számukra helyettesítette a kábítószert. A New York-i TIME annak idején így írt a mozgalomról: „Ez a jelenség több mint egy teológiai hula-hopp, tartósabb, mint egy vallási Woodstock. Átível minden szociális választóvonalon, a rövid és a hosszú-hajúakat, a jobb- és a baloldaliakat, a szegényeket és a gazdagokat egyaránt magába zárja. Vonzóereje van a katolikusokra éppúgy, mint a zsidókra és mindenfajta protestáns egyházakra, sőt azokra is, akik eddig egyáltalán semmiben nem hittek.”

A lap megállapításai a már korábban elmondottak alapján természetesen nem meglepők. A nyugati sajtó a Jézus-mozgalmat általában rendkívül váratlan, megdöbbentő jelenséggént érzékelte, hiszen a hasonló mozgalmakat addig meglehetősen periferikusnak és egyedinek tüntette fel. De Jézus végre az a személy volt, aki hozzájuk, a polgári körökhöz is közel állt, legalábbis ami a róla megtanult információkat illeti. Egyébként a Jézus-mozgalom igazán kiszámítható lett volna, ha Jézus életét és tanait belülről ismerve, azt összevetették volna az elutasított jelenségekkel. A Jézus-mozgalom méretei miatt is szembeötlő volt. Az eddig szétfolyó tendenciákat egyesítette és valódi tömegmozgalommá vált. Tagjai és vezetői között tudományosan képzett és tudományos területen dolgozó fiatalok voltak. Az angol valláspszichológus, John Wren-Lewis professzor szerint „kétezer év óta ez volt az első tömegmozgalom a materializmus zsarnoksága ellen”. Az egyház és a szórakoztató ipar egyaránt gyorsan felismerte a mozgalom előnyeit. Tömegesen keresztelték meg a visszatért bárányokat, a lemezpiacon milliós sikereket ért George Harrison-szám, a My Sweet Lord után egyre-másra íródtak a dalok a galileai emberről, akinek kezébe helyezhetjük kezünket, akit arra kérünk, térjen vissza újra a földre, és aki már ott ül a pályaudvaron a Maria felé induló vonatra várva. Aztán bemutatották az egyedülálló Tom O’Horgan rendezésében az operát: Jesus Christ Superstar. A már korábban megjelent lemezből addigra két és fél millió fogyott el. Az ópera évekig telt házzal futott, végigszárguldotta Európa színpadait is, s eddig minden idők legsikeresebb ilyen művének tekinthető. Néhány évvel korábban a Hair – melyet New Yorkban szintén Tom O’Horgan mutatott be – volt az első, ugyancsak rock zenére épülő színpadi mű, melyben az új generáció színpadon is beharangozta a Vízöntő-kor hajnalát. Később több hasonló bemutató közül talán csak az Oh, Calcutta emelkedett ki, az is elsősorban mint a szexuális forradalom hirdetője. A SUPERSTAR azonban mindent túlszárnyalt, hiszen már e korábbi darabokra is, mint kultikus istentiszteletre jártak az emberek.

Jézust a mozgalom akkor fedezte fel, amikor már oly sokféle kábítószert, forradalmat és istent próbált ki – és e felfedezéstől maguk a felfedezők is meglepődtek. Hogyan lehetséges, hogy ez nem történt meg előbb? Hiszen mi volt Mao és Che Guevara és valamennyi bálvány Jézushoz képest, aki egész életét lázadóként élte, aki az agresszió-mentesség legnagyobb apostola volt, akit a „Disznók” megölték, és aki feltámadt s bármikor visszatérhet – a Föld történetében nem volt nagyobb szupersztár Jézus Krisztusnál.

A Jézus-hullám háromszázharminc bibliai idézetet hozott fel bizonyítékkul arra, hogy Jézus még ennek a generációnak az életében másodszor is látogatást tesz a Földön. Ma, amikor ez a fókusz-jellegű mozgalom ismét elhalványodott, kételkedve tekintünk vissza: vajon ez a látogatás tényleg elmaradt volna? Nem tekinthetjük-e ezúttal magát a jelenséget a Jelenésnek?

Heller Ágnes írja: „Mikor az iparilag legfejlettebb kapitalista társadalmakban az ifjúság egy rétege (és többnyire éppen a legjobb) hátat fordít az apák fridzsider-, autó- és presztizsértékrendszerének, mikor tömegessé válik – megint gyakran éppen a legjobbak részéről – az egyetemek elhagyása (éppen ebből a motívumból), mikor egy új családforma – a kommuna – van elszaporodóban, mindez jelzi, hogy létrejött a szükséglet a szükséglet-struktúra átalakítására.”

Korábban szó esett már az amerikai kommunákról, mint az életforma-forradalom lényegi megnyilvánulási formájáról. A kommuna fogalma azonban nem szűkíthető le a várost elhagyó hippie-telepekre; a különböző kommunák – főleg Európában – céltudatos, szerteágazó tevékenységet folytatnak, s befolyással vannak számos társadalmi jelenségre is. Olyan tevékenységről van ez esetben szó, amelyeknek a kommuna-életforma ideális terepet biztosít. A kom-

muna: lakóközösség és csoportfolyamat. Előzményeit sokfelé kereshetjük, például a XIX. században, a francia utópisták elképzeléseiben, Fourier tanaiban. Módszereik: a szellemtörténet klasszikus folyamatának aktuális gyakorlatai. A kommunák jelentős, tudatos célkitűzések megvalósítására létesülnek, és semmi esetre sem tekinthetők alkalmilag összeállt társaságoknak. A kommunák kristályosodási pontjai a társadalomban végbemenő változásoknak, és azoknak a változásoknak is, amelyek a társadalom egészében nem mehetnek végbe.

Az egyik első és leghíresebb európai kommuna a nyugat-berlini Stuttgarter Platz egyik házá-
nak második emeleti lakásában 1967-ben megalakult Kommuna I. volt. Alapítói, Rainer
Langhans és Fritz Teufel – korábban mindketten egyetemisták – még így nyilatkoztak: „Nem
csinálunk tízéves terveket. Legjobb esetben a jövő hétre gondolunk.”

A csoport tagjai a saját maguk által írt és sokszorosított politikai brosrák eladásából éltek.
Fritz Teufel a kezdetekben különböző bírósági akcióival tette magát ismertté, de inkább afféle
ötletember volt. 68-ban azonban a diákmegmozdulások egyik fontos alakjává vált; később állí-
tólag a Palesztin Felszabadítási Szervezet egyik alakulatának volt a tagja. Dieter Kunzelmann,
egy másik alapító tag pedig később a Baader–Meinhof csoport tagjaként került börtönbe.
A Kommuna I. annak idején hat emberből – négy férfi, két lány – állott. „Kísérlet arra, hogy
együtt éljünk, együtt gazdálkodjunk, majd meglátjuk, mi lesz belőle” – ez volt a legtöbb, amit
Fritz Teufel egy újságírónak hajlandó volt elmondani.

1971-ben a Commune Movement címen kiadott útikönyv, mely 50 oldalon sorolja fel Európa
8 országának földalatti és hippie kommunáit, Nyugat-Németországban már száznál több aktív
kommunát jelölt meg.

Az egyes kommunák életfelfogása igencsak eltérő, gyakran kibékíthetetlen. Néhány alap-
vonás azonban általánosan jellemző. Ilyen például az a kegyetlen önkontroll, amit egy kommuna
a saját életvitele fölött gyakorol, s ami másfajta közösségekben teljesen ismeretlen. A kommuna
tagjai úgyszólván egy állandó csoportterápia résztvevői, amennyiben – és ez az együttélés
föltétele – minden problémájukat közösen megbeszélik, és a tévedések alól sem egymásnak,
sem önmaguknak nem adnak felmentést. Teljes vagyon- és életközösségben élnek, a barátok
állandó, testi közelségben. Az amszterdami Kommuna Null egyik tagja így nyilatkozott:
„A munkakultúra és a családi kultúra egységét keressük.” A Kommuna Null tagjai megígérték
egymásnak, hogy nem próbálnak egyéni karriert csinálni. Az ő missziójuk a polgári társadalom
cellaszerkezetének szétfeszítése – mondják –, s ennél nincs fontosabb hivatás. A szexuális
tabuk felszámolása a nehezebb feladat, hiszen ezek az öröklött akadályoztatottságok igencsak
mélyen gyökereznek. A kommunák szexuális élete meglehetősen ambivalens; a felszabadulásra
való törekvéssel a szexuális tevékenységet politikai tettnek tekintik, aminek édeskevés köze van
a nyárspolgárok szexuális játékaikhoz; ugyanakkor épp a végtelen tudatosság és szándékoltóság
fosztja meg őket nemegyszer a felszabadult szexuális örömtől, ami megint csak a társadalom
felől érkező fenyegetésnek tűnik – a kiszolgáltatottság érzését és a haragot növeli.

A kommunák megpróbálnak úgy élni, mintha a forradalom már győzedelmeskedett volna.
Előbbre jutásuk attól függ, hogy környezetük milyen lehetőséget biztosít számukra. A mély-
séges rezignáció és állandóan tapasztalható elkeseredettség jó talaj arra, hogy a külső nyomás
olyan belső agresszióforrássá váljék, amely vagy a kommunát bomlasztja szét vagy aktív ellen-
állásra készítet. Az együttélés új formáival folytatott kísérletek mindkét esetben megszakadnak.

Az uralkodó osztály manapság igen elégedetten állapítja meg, hogy a fiatalok „nem érdek-
lődnek a politika iránt”, s ez a statisztikákon alapuló megállapítás azt a megnyugtató érzést
ébreszti, hogy egyszer s mindenkorra szétverték a rombolókat. Az apolitikusság azonban látszó-
lagos: érdektelenség az állami politikával szemben, melyen pusztán absztrakciókat, alkudozások-
kat értenek, amivel a távoli parlamentekben folyik a hatalom bábjátéka. Ugyanakkor így ír
Andrea Vancarenghi, a Re Nudo (Meztelen király) című olasz földalatti lap szerkesztője:
„Ebben a társadalomban, és nem a távoli paradicsom számára akarunk hozzájárulni az új
ember kialakításához, és most akarunk harcolni a kapitalizmus, a militarizmus és az önkény-
uralom ellen. Ezért részesítjük előnyben a felszabadító megmozdulásokat, például a pop-
fesztiválokat (természetesen jegy nélkül, ingyenes belépéssel), valamint a szegénynegyedek har-
cához kapcsolódó vörös kommunákat. Az állam problémája nem a mi dolgunk, a mai minden-
nap valóságban munkálkodunk, nem pedig hosszúlejáratú tervek megvalósításán. Radikalizálni
akarjuk a mindennapi életet, a parlamenten kívüli csoportok bukását okozó dogmatizmus és
absztrakció nélkül. Minél kevesebb ideológiát és minél több gyakorlati tevékenységet: erősíteni

és egységesíteni kell sorainkat ahhoz, hogy ki tudjuk dolgozni társadalmi gyakorlatunkat az osztályharc alternatívájaként."

A hippiek és a kommunák egoizmusa épp a forradalom új jellemvonása: egzisztenciális forradalom. A kommunák fiataljainak posztmodern nemzedéke távol áll a fiatalos lendületnek, szuperproduktivitásnak és vitalitásnak a televízióban oly szívesen reklámozott képétől. Azok, akik Detroitban és New Yorkban a szegénynegyedekben, gettókban misszionáriusként dolgoznak, tanítanak és gyógyítanak, bizonyára nem a klasszikus értelemben vett forradalmárok, de számukra a veszteni vagy nyerni fogalmai ugyancsak jelentéktelenek.

Marcello Barraghini olasz újságíró a kommunákat s az ifjúsági mozgalom ex-aktivistáit „68 roncainak” nevezi. „Ma – írja – ezek a fiatalok felismerhetetlenek, csalódottak, kivert kutyák lettek.” Barraghini szerint az ellenkultúra filozófiájának potenciális követőit a legfiatalabbak között kell keresni. Ezt írja: „Az ideális vitapartner az a 18 éves fiatal, aki mondjuk a Terni-rakparton lakik családjával és egyebe sincs. Ez a gyerek előbb-utóbb megszökik otthonról, kimarad az iskolából és nem hajlandó dolgozni sem. Akkor kellene számára biztosítani a megfelelő szolgáltatásokat és információkat, hogy ellen tudjon állni a rendszer agressziójának.”

Meglepően egybeesik s ugyanakkor ellentétes ez az elmélet a német anarchista, Andreas Baader elképzeléseivel, aki épp a fegyveres forradalom utánpótlását látta az otthonról vagy az ifjúsági nevelőintézetekből szökött fiatalokban. Ma már számos gondozó intézmény is alakul az otthonukat elhagyó fiatalok támogatásának céljával. Angliában többek között a samaritánus szövetség létesített ifjúsági tanácsadást, ahol álláskérdésekben, pszichés zavarokban, kábítószer-problémákban egyaránt segítséget nyújtanak, s szükség esetén szállást is adnak. Bécsben a telefonos lelki segélyszolgálatral közösen létesült teljes titoktartást biztosító ifjúságvédelmi szekció. Stuttgartban kommunát létesítettek a szökött fiatalok számára. Az efféle létesítmények sikeres működése egyértelműen bizonyítja, hogy a szabad együttélés lényegesen hatékonyabb segítség, mint a gyermekotthonok szigorú őrizete, nem is beszélve az orvosi és a rendőri tanácsadás közötti differenciáról.

A Corriere della Sera, olasz lap írja: „Évente több mint húszezer kiskorú szökik meg otthonról, tehát minden évben több mint negyvenezer szülő érzi, hogy csődbejutott, elutasították, de nem tudja, miért. Kétségtelen, hogy e gyerekek közül néhányan bűnözésre adják a fejüket, kábítószeresek rabjává válnak és lopnak, hogy megélhessenek. A többség azonban egyszerűen csak elmegy. De vajon miért nem kell nekik új ruha? Miért nem akarnak tanulni, hivatalba kerülni? Egyes szülők megérik vétkük súlyát. A többiek viszont úgy néznek körül, mintha állatkertben lennének: ezek itt mind szakállas koldusok, kábítószeresek rabjai, homoszexuálisok, paraziták, eszelősök, remélem, hogy az én fiam nem lesz soha ilyen.”

A családi tűzhely kihűlése, a családi óvó és útmutató szerepének megszűnése két egymást metsző irányú vonal. Az egyik a jól ismert generációs viszály, tehát az apák-fiúk közötti totális és kibékíthetetlen ellentét, másik pedig a pároskapcsolatoknak, illetve azok társadalmi szentesítésének: a házasságnak jelentéktelenné válása.

Míg az előbbi társadalmi méretű, az utóbbi még csak rétegjelenség; de a szülőkkel történt szembekerülés egyik rugója éppen az előző generáció erkölcsi felfogása volt, s természetesen az, hogy felismerték a kapcsolatot ezen erkölcsi felfogás és az életmód kudarca között.

A férfi-nő kapcsolatát persze az általános szemléleti változás, például az emancipáció is módosította. Az emancipáció eleinte lényegében csak a munkával kapcsolatos kérdésekre korlátozódott, ma azonban a nő, egyenjogúvá válására az élet minden területére kiterjedő harcot folytat. A Woman's Liberation-nek, a nők polgárjogi mozgalmának célkitűzése többek között a nők szexuális emancipációja, amely szeretné megszüntetni, hogy a nőket a férfi-társadalom pusztán szexuális objektumként kezelje, de nem fogadja el az eddig kialakított feleségszerepet sem. Herbert Marcuse a diákság és a munkásság mellett a nőket tekinti a harmadik forradalmi erőnek. Nemcsak azért, mert az osztálytársadalmak a nő kizsákmányolását a kizsákmányolás őseredetű formájának fogadják el, hanem azért is, mert a Nő egyben olyan radikálisan antipatriarchális és antikapitalista értékek hordozója lett, mint a gyengédség, az agressziómentesség és a szenzibilitás. „Azt hiszem – írja Marcuse –, hogy a nők mozgalmában vannak ott azok a tendenciák, amelyek a hamis heroizmus, a hamis férfiasság, a kapitalista társadalom szervezett erőszakrendszere ellen irányulnak.” Woman is the Nigger of the World (A nő a Föld négerje) – énekelte John Lennon.

Az Egyesült Államokban a pszichológusok évek óta vizsgálják a nemek közötti szerepmegosztás átalakulásait. [Vannak, akik már-már a matriarchátus visszatérésétől félnek: a nő

(a fogyasztó) felfokozott szexuális igényeinek ma már nem mindig felel meg a férfi (termelő) részéről nyújtott szolgáltatás – írják.] A nemek teljes egyenlővé válása kizárja magából a másik birtoklásának akárcsak rejtett szándékait is, ami végső soron tömegmérétekben a pároskapcsolatra épülő családmodell alapja volt, s egy másfajta emberi kapcsolatot tételez fel. Ez a kapcsolat, még ha hangsúlyozottan testibb is – spirituálisabb; a család, mint birtokló, szerző és gyarapító egység elvesztette jelentőségét. A kommunák családmodelljei ennek a változásnak első vázlatai.

Amíg a család a társadalom kicsinyített modellje, addig az iskolának alapfeladata a családi és társadalmi életre nevelés. Egy olyan társadalomban, amellyel a fiatalság többé nem ért egyet, az iskola nem lesz alkalmas arra, hogy a tanítványok által már elítélt rend példájával hirdesse igazát. A diáklázadások is legtöbb esetben az oktatási intézmények szervezeti problémái – antidemokratizmusa, elméletisége, politikai stupiditása – miatt robbantak ki, s azután terjedtek tovább a társadalom magasabb fórumai, általános ideológiája ellen. Az ő esetükben természetesen az egyetemekről volt szó, s végső soron egy olyan változtatás igényével léptek föl, amit az egyetemek oktatóinak egy része is szükségesnek látott – ezért volt, hogy az esetek többségében a diákság tanáraival együtt csapat össze a rendőrséggel. 1970 után azután a középiskolákban is lázadások törtek ki, közülük legnagyobb 1972 májusában a londoni középiskolások tüntetési és sztrájkjai voltak, melyet a magát macistának valló Iskolai Akció Szervezet, s annak 16 éves vezetője, Simon Steyne vezetett. A szülők és a tanügyi hatóságok felháborodott reagálása és megtorló intézkedései ismét rávilágítottak, hogy a demokrácia nem terjed ki a 18 éven aluli állampolgárokra. „A tüntetések mélyebben gondolkodó résztvevői abban hisznek, hogy az egyetemekkel együtt az iskolák is lehetnek olyan intézmények, amelyeknek szerepe a társadalom értékeinek megkérdőjelezése és belülről történő megreformálása. Talán igazuk van: de az olyan válasz, amelyet a felnőttek adtak megmozdulásukra, valószínűleg inkább forradalmárokat, mint reformereket nevel” – írta a Guardian nevű angol lap.

Az iskola minden időben esszenciális formában képviseli a társadalom legretrográdabb nézeteit, s úgyszólván a mai napig a már elfogadott haladásnál is egy lépéssel mindig hátrább volt. George B. Leonard amerikai szociológus írja: „az átlagiskola nem megfelelő hely a tanulásra, hanem elsődlegesen börtön”.

Iwan Illich, a legnevesebb iskolareformer szerint az iskola épp azt árulja el, aminek szolgáltatára létrehozták: az oktatást. Ő az iskola helyettesítésének alternatívájaként a hasonló érdeklődésűek közvetítő hálózatát szeretné kiépíteni. E célból a mexikói Cuernavacaban 13 évvel ezelőtt Kulturális Dokumentációs Központot állított fel, melynek működése elsősorban olyan ismeretcsereelő szolgáltatás kialakítására irányul, amely lehetővé teszi, hogy azok, akik bizonyos témákban járatosak, tudásukat a többiek rendelkezésére bocsáthassák. „Egy valódi oktatási rendszernek három célt kell maga elé tűznie – írja. – Minden tanulnivalónak lehetővé kell tenni, hogy élete bármely korszakában hozzájusson a meglévő forrásokhoz. Módot kell adni azoknak, akik ismereteiket szeretnék megosztani, hogy találkozhassanak azokkal, akik ezt el akarják sajátítani. Végül pedig elő kell segíteni azt, hogy az új eszmék hordozói, akik szembe akarnak szállni a közvéleménnyel, megértethessék magukat.”

Iwan Illich elveti azt a gyakorlatot, hogy mindannyiunk társadalmi értékét és árát a diploma kiadásának monopóliumával rendelkező iskola állapítsa meg, amely ugyanakkor értéktelennek minősít mindent, ami falain kívül történik. Szerinte az iskolának nincs joga osztályba sorolnia, beszámoznia és jegyzékbe foglalnia mindannyiunkat egész életünkre. „Akiket az iskola megoldozott, nem képesek befogadni semmiféle olyan tapasztalatot, amely nem mérhető (osztályozható) az iskolai hierarchia szerint.” Elegendő, ha egy férfi vagy nő elfogadja az iskola szükségességét, és máris zsákmányául esik a többi intézménynek. Ugyanígy, ha a fiatalok hagyják, hogy alkotó képzeletüket az iskolai program formázza, könnyűszerrel befogadnak mindenféle intézményes tervezést. „Az oktatás beszűkíti képzeletünk horizontját.” A fiatalok megtanulják, hogy minden, aminek valamilyen értéke van, az szabványosított, hivatalosan jóváhagyott és megvehető. Az iskolarendszer nem engedi kifejlődni az autonóm társadalmi és alkotótevékenységhez szükséges képességeket.

Ezek a gondolatok 1971-ben, a Deschooling Society (Iskola nélküli társadalom) című könyvében jelentek meg először. A néhány éve még hatalmas ellenállást keltő bálványromboló koncepciójával ma már az UNESCO oktatási programja is foglalkozik. Az Illich-féle ismeretköz-lő hálózat, a mindenfelé felállított nevelési-oktatási közösségek viszont inkább a jövő század képébe illeszthetők, főként a technológiai kivitelezés nagyigényűsége miatt.

Az Iwan Illich-féle radikális tagadás szélsőséges eset. Széttétekintve a világban azonban mindenhol láthatjuk a meghaladás különböző, gyakran szintúgy radikális változatait. Ez már csak azért is elkerülhetetlen, mert – mint láttuk – a tanulók maguk is felismerik, és egyre fiatalabb korban az iskolai módszerek túlhaladottságát, s arra gyakran a legszélsőségesebb agresszióval reagálnak. A társadalomnak létkérdéssé vált a védekezés, a megoldás megtalálása, de képtelen rá. Úgyhogy ismét csak a reformerekre hárul a feladat, hogy a gyerekeket saját társaik tömeghatása és az intézmények külső terrorja ellen egyaránt megvédjék.

Ehhez ugyanis alapvető változtatást kellett bevinni az egész eddigi nevelési szemléletbe. Ma már senkinek sem jutna eszébe, hogy a verést, a testi fenytést nevelő célzattal alkalmazza, e helyett azonban épp elég bőséges az iskolai nevelés arzenálja a fegyelmezés fegyvereit illetően. A szülők is sokszor alkalmaznak olyan eszközöket – a zsarolástól a kitüntetésig –, amelyeket saját környezetükből vesznek át. Ha a gyermeket irányítás helyett tanítják, tetteit olyan kategóriák szerint bírálják el, melyeket csupán a szokásjog szentesít, „rosszaság” esetén büntetnek, bizonyos cselekvéseit pedig honorálják, a gyermekkor első percétől elzárják attól, hogy a megismerés részesévé váljék, hogy helyét környezetében maga határozza meg, hogy alkotó energiáit érdek és befolyásoltság (félelem) nélkül kibontakoztathassa. Az alkotás: felfedezés, és ezért minden felfedezés alkotási folyamat. A gyermeket engedni kell, hogy készségeit felfedezze. Az emberi kontaktus megteremtéséhez arra van szükség, hogy a gondolkodás dogmáktól mentes legyen. A gyermek irányítottságának az a legjobb felnőtt társa, aki maga is nyitott, s aki hagyja magát a gyermek logikájától irányíttatni.

Többek között ezek annak a nevelési szemléletnek alapvonásai, amellyel úgy otthon, mint a nevelési intézményekben elkerülhető először is a gátlásosság kialakítása, az alkotó energia elfojtása, másrészt pedig megelőzhető a más esetben mindenképpen kialakuló ellenállás, amely később, iskolás korban igen sok hasznos energiát emészt föl. Az iskola akkor végzi jól a dolgát, ha a gyermek nem kényszerből jár oda, hanem azért, mert kíváncsiságát és hajlamait az mindennél jobban elégíti ki. Ezen az alapelven működik például Svájcban, a Zürich kantonban kiépült Szabad Népiskolák hálózata. Ezek az iskolák mentesek a politikai és szervezeti keretek merevségétől, a 6–10 éves gyerekeknek egyéni és társadalomkritikus tanítást kívánnak nyújtani, amelyben valamennyi résztvevő saját kezdeményezése és alkotó tevékenysége teret kap. A Szabad Népiskolák egyike-másika kifejezetten az iskolátlanítás felé halad. Nincsenek iskolai osztályok, tehát nincs ülvemaradás. A képzés gondolatcseréből és közös munkából áll. Nincs házi feladat és nincs órarend sem; a gyerekek a tanár vezetése mellett maguk tervezik meg napi programjukat. Ugyanakkor ezek nem elszigetelt intézmények; állandó kapcsolatban állnak környezetükkel és a szülőkkel is. „Tanulás alatt közös tanulást értünk – nyilatkozta az iskola egyik vezetője –, ahol a gyerekek, a tanárok és a szülők egymástól és egymás között továbbtanulnak.”

A gyerekeknek, amennyire csak lehet, szabad teret biztosítanak; a csoportban betöltött szerepüket és feladatukat maguknak kell felismerniük, és szociális magatartásukat a csoportélet során kell elsajátítaniuk, nem pedig a tiltások és engedélyezések életidegen erőszakosságai által.

Bár ezek az elképzelések korunkban különösen szépek és fontosak, nem előzmény nélkül valók. Janusz Korczak lengyel orvos és pedagógus, akinek Makarenko és Pestalozzi mellett talán legtöbbet köszönhet a korszerű gyermeknevelés, 1905-ben írta le ezeket a sorokat: „A világ megváltoztatása a nevelés megváltoztatását jelenti. A nő a szemünk előtt szabadítja fel magát, de a gyermek még mindig rabszolga, a rabszolgaság és a jobbgátság objektuma. Sorsára ugyanaz a férfi egoizmus nehezedik, amely vonakodott a nőt önállóan dolgozó lénynek tekinteni – nevelésének szellemét a gyárszirána és a kaszárnyák vakfegyelme határozza meg.”

Nos, a gyermek rabszolgává tétele vált napjaink legkiáltóbb jogtalanságává. Korczak a mesélő fantázia nevelő hatására alapozta elméletét. Az elsők egyike volt, aki felismerte a színházban rejlő határtalan nevelési lehetőségeket; gyerekkollektíváiban filozófiai, politikai és történelmi ismeretekhez jutottak a gyerekek, miközben színházat játszottak. A varsói zsidó árvaházban a gyerekekkel valóságos gyermekállamot épített fel, házi bírósággal és parlamenttel; a gyermekek öngazgatásával. „A gyermek teljes értékű ember, nem mert előbb-utóbb felnőtt lesz, hanem mert jelenleg gyerek. A gyermek emancipációja magának a gyermeknek a feladata.”

Korczak soha nem állította, hogy a gyermek eredendően jó, ellenkezőleg, meggyőződése volt, hogy készségei, tanulási motivációi, szenzibilitása, az emberi környezethez és önmagához való kapcsolata nem alkati kérdés, hanem kizárólag tapasztalatain alapszik. Nem csoda hát, ha

egy gyermek sohasem tudja meg, hogy vannak becsületes emberek, hogy meg lehet mondani az igazat, hogy van jog, gyengédség és szeretet. „A gyermekek jelentik a világ legrégebbi proletariátusát. Az embertelen elnyomás és kizsákmányolás nem egy osztályt vagy egy népet érint a legsúlyosabban, hanem a gyermeket, aki a fizikai és lelki bántalmaknak legközvetlenebbül kiszolgáltatott” – írta.

És ha már a korábbiakban szót ejtettünk Timothy Leary sorsáról, ne hagyjuk említetlenül, hogy hol ért véget Korczak gyermekállama: a treblinkai haláltábor gázkamráiban, ahová a gyermekekkel együtt hurcolták el és ölték meg őt egy másfajta nevelési elv képviselői.

Ki határozta meg a gyerekkort – kérdezi Iwan Illich, s valójában úgy tűnik, eddigi felfogásunkat minél előbb át kell értékelnünk. Michael Meschke Svédországban hároméves gyerekekkel csinál színházat; London Southwark negyedében szintén 3–5 éves gyerekeket tanítanak a szellemi és érzelmi életet fejlesztő csoportjátékokra, s ezen belül iskolai szintű képzést is kapnak; a milánói International Schoolban dalszövegek révén egyszerre három nyelvre tanítják a kisgyerekeket, akik legkésőbb ötéves korukra anyanyelvük mellett két idegen nyelven is ki tudják fejezni magukat. Hasonló kísérletek számszámra folynak Európa-szerre. Karlheinz Walter, nyugatnémet pszichológus szerint kisebb korban a személyiség-jegyek és a szellemi képességek egyaránt kifejezettebbek. Úgyhogy aligha az úgynevezett túlterhelés a baj. Egy nevelési-oktatási módszer sikere elsősorban attól függ, mennyire képes kiiktatni a fegyelmézést a gyermekkel való kapcsolatból.

Különösen izgalmasak és tanulságosak a kommunákban folyó gyermeknevelési kísérletek, hiszen itt a szülők is most alakítják ki – szinte a gyerekekkel egyidőben – új életmódjukat. A gyerekek konfliktusai saját helyzetükre figyelmeztetik őket, s ez az együttműködés hasonlíthatatlan légkört teremt meg. A kommunák életvitelében kapcsolódik össze tehát a két tendencia: a nevelési reform és az emberi kapcsolatok reformja.

1968/69-ben az elkötelezett baloldali gondolkodású fiatalok szülő-kollektívákat alakítottak meg és – gyakran elhagyott üzlethelyiségekben vagy pedig lakásokban – szociálpedagógiai kísérleteket kezdtek. Az a felismerés hívta életre ezt a kezdeményezést, hogy a kisgyerekek számára a két világ – óvoda és a szülő ház – gyakran megoldhatatlanul ellentétes hatással funkcionál.

1972-ben csupán Nyugat-Németországban ötszáz volt a gyermeknevelő csoportok száma, s ezek egy része a kísérletet már lakóközösség vagy kommuna formájában folytatta. Céljuk, hogy a korszerű gyermekneveléssel megkönnyítsék egy következő nemzedék problémáit, hogy – mivel a társadalom egyelőre elzárkózik a megváltozott tudat elfogadásától – saját maguk adják át tapasztalataikat, hogy gyerekeiknek ne kelljen újra végigjárni az önfelzabadtítás stációit. Feladatuknak vallják, hogy előkészítsenek a társadalmi harcra, de egyben – amíg lehet – védeni is próbálják a gyerekeket a káros külső befolyástól. Különösen nagy vitákat kavart a nyugat-berlini Kommuna II. működése. Ebben a csoportban a többen is kifejezettebben kap központi szerepet a szexuális nevelés. A gyermeknevelés e téren is a szülők problémáinak tesztje. A gyerekeket 3–4 éves koruktól szexuális játékokra tanítják, s a tapasztalatok, eredmények megbeszélését a szülők egyben önmaguk kontrolljának is tekintik, hiszen ez esetben a nevelőknek föltétlenül több gátlást kell leküzdeniük, nem beszélve az előítéletekről, amelyekről a gyerekeknek szerencsére fogalmuk sincs. Éppen az a cél, hogy ne is legyen.

A csoportoknak többnyire van orvos vagy pszichológus tagja, így veszélyesnek tűnő önálló kísérletekre nemigen kerülhet sor. Ezeknek a kommunáknak egyetlen hátránya épp az eredményben rejlik, abban, hogy – ha Iwan Illich nem siet segítségükre – a gyerekeknek iskolába kell kerülniük, ahol a kötelező fegyelem és előírások gyakran gyógyíthatatlan törést okoznak. Vonatkozik ez a szexuális szférára is, hiszen egy olyan nevelési mód, melynek során a gyerekeknek nincs is módjuk megismerkedni a szexuális tabukkal, ugyancsak messze esik az iskoláknak sokhelyütt még pusztán biológiai folyamatokra korlátozott felvilágosításától.

Mindaz, amit felsoroltunk csak viszonylag helyezhető országhatárok közé. Azok a fiatalok (és idősebbek), akikről szó volt, a politikai kifejezésként használt internacionalizmust maguktól fedezték fel, egzisztenciális és nem fogalmi módon. A különböző társadalmi rétegek és a különböző nemzetek fiatalságának elkülönítése megszűnik, amikor a fiatal ráébred arra, hogy helyzete azonos a többi fiataléval, s ez az azonosság sokkal alapvetőbb, mint ami eddig a felnőttekhez kötötte. A gyakran kidolgozatlan és különböző ideológiák együttesen egy olyan nagycsoport felbukkanásáról tudósítanak, mely nem csupán egyének összessége, hanem egyben tudatosan vagy öntudatlanul szolidaritást vállalók közössége is. A fiatalság horizontális dinamikája szét-töri a nemzeten belüli társadalmi sejteket, s ugyanakkor túllépi a nemzeti kereteket is.

LACZIK BÁLINT 1954-ben született Budapesten. Jelenleg a Budapesti Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Karának hallgatója. Írásait közölte a *Magyar Ifjúság*, az *Élet és Irodalom*, az *Új Írás*.

LÁSZLÓFFY CSABA 1939-ben született Tordán. Tanulmányait Kolozsvárott végezte, 1960-ban magyar nyelv- és irodalomtanári diplomát szerzett. 1968-tól a *Dolgozó Nő* belső munkatársa. Művei: *Aranyeső* (versek, 1964); *Az én arcom* (versek, 1966); *Boszorkánykör* (versek, 1968); *Az aggregény meg a folyócska* (kisregények, 1969); *Bolondok játéka* (abszurd és groteszk színpadi művek, 1971); *Négy szemközt a szürke fallal* (novellák, 1971); *Elnapolt különkiadás* (versek, 1973).

MÁNDI ILDIKÓ 1954-ben született Budapesten. ELTE könyvtár-magyar szakos hallgatója. Az irodalomtudomány mellett könyvtártudománnyal is foglalkozik.

MEZŐ FERENC 1951-ben született Budapesten. 1969-ben végezte el a Villamosenergiaipari Technikumot. Versei, írásai 1969 óta jelennek meg.

MÉSZÁROS TAMÁS a *Mozgó Világ* színház-film-zenei rovatának vezetője, mun-

katársa volt 1975. decemberi számunknak, ott mutattuk be. MOLNÁR GERGELY 26 éves. Verset és tanulmányt ír, a *Mozgó Világban* publikál először.

ORAVECZ IMRE 1943-ban született Szajlán (Heves m.). A debreceni KLTE-en szerzett magyar-német szakos tanári diplomát. Jelenleg tanársegéd az MKKE Nyugati Nyelvek Tanszékén. Első verse 1962-ben jelent meg az *Alföldben*. Önálló verseskötetét 1972-ben adta ki a Magvető Könyvkiadó *Héj* címmel. 1970-ben Pásztor Béla díjat, 1972-ben Kassák Lajos díjat kapott.

PÁLYI ANDRÁS munkatársa volt 1976/3. számunknak, ott mutattuk be.

P. NÉMETH GÉZA 1948-ban született Zalaszentgróton. Az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán fejezte be tanulmányait. Jelenleg újságíró-gyakornok.

RÉBER LÁSZLÓ 1920-ban született Budapesten. Grafikus, karikaturista. Önálló karikatúraalbumai: *R. L. karikatúrái*, Bp., 1957; *Hurdy-Gurdy*, London, 1958; *Strick um Hals*, Frankfurt, 1962. Munkácsy-díjas.

SÁROSPATAKI CSABA 1940-ben született. Hosszú

ideig élt Sárospatakon, ott végezte el a középiskolát is. Dolgozott mint kőfaragó, éj, jeliőr, raktári és nyomdai segédmunkás, műszaki ügyintéző. Jelenleg a Magyar Rádiónál dolgozik. 1975-ben mutatta be az *Új Írás*.

TALLÁR FERENC 1950-ben született Budapesten. Az ELTE magyar-orosz szakán végzett 1975-ben, azóta az egyetem Esztétika Tanszékén dolgozik.

TEMESI FERENC munkatársa volt 1975. decemberi számunknak, ott mutattuk be.

ÚJHÁZI PÉTER munkatársa volt 1976/3. számunknak, ott mutattuk be.

VICZIÁN ERZSÉBET 1942-ben született Szegeden. Tanulmányait Budapesten végezte. 1958 óta újságíró. Első novellája 1971-ben jelent meg a *Magyar Ifjúságban*. Az elmúlt években a *Nők Lapja*, a *Mozgó Világ* almanach közölte novelláit.

VISY LÁSZLÓ 1954-ben született Budapesten. A Budapesti Műszaki Egyetem hallgatója. 1976-tól – az egyetem mellett – dolgozik a Magyar Rádiónak.

ZELEI MIKLÓS munkatársa volt 1976/1. számunknak, ott mutattuk be.

Szerkesztő bizottság: ALMÁSI MIKLÓS (elnök), ÁGH ATTILA, BERKES ERZSÉBET, KAMARÁS ISTVÁN, KOCSIS ZOLTÁN, MEZEY EMŐKE, MIHÁLYFFI LÁSZLÓ, VADAS JÓZSEF, VERESS MIKLÓS

Mozgó Világ

A KISZ KÖZPONTI BIZOTTSÁG FOLYÓIRATA

Felelős szerkesztő: VERESS MIKLÓS

Felelős szerkesztő helyettes: KULIN FERENC

Megjelenik kéthavonként

Kéziratokat, rajzokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza

Munkatársaink

ÁCS ANDOR 1954-ben született Miskolcon. Az ELTE másodéves hallgatója, magyar-francia szakon.

BALOGH ATTILA 1956-ban született Szikszón. Versei az *Új Írásban*, a *Napjainkban* és a miskolci lapokban – jelentek meg.

BARNA IMRE 1951-ben született Budapesten. Tanári diplomát 1975-ben szerzett az ELTE olasz-német szakán. Műfordításait az *Élet és Irodalom*, az *Egyetemi Lapok*, verseit a *Jelenlét*, az *Egyetemi Lapok* és a *Mozgó Világ* almanach közölte.

BÁRDOS JUDIT Budapesten született 1950-ben. 1973-ban végzett az ELTE magyar-orosz szakán. Az ELTE Esztétika Tanszékén dolgozik. Kritikái és tanulmányai a *Kritikában*, a *Világosságban* és a *Filológiai Közönyben* jelentek meg.

BÁRON GYÖRGY 1951-ben született Budapesten. 1975-ben szerzett diplomát az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán. Novellája, kritikái, riportjai az *Élet és Irodalomban*, a *Világosságban*, az *Írószemmel* c. antológiában és napilapokban jelentek meg.

BENDZSEL MIKLÓS 1953-ban született Budapesten. 1976-ban fejezte be tanulmányait a Budapesti Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Karán. A *Mozgó Világban* publikál először.

DÉVÉNYI RÓBERT 1931-ben született Budapesten. A középiskola elvégzése után két évig vasesztergályosként dolgozott, majd elvégezte a Zeneművészeti Főiskola operarendező szakát. A Veszpré-

mi Petőfi Színházban került színpadra *Vidékiek*, a Pécsi Nemzeti Színházban *Páros merülés* c. színműve. Közel tíz évig vezette a pesterzsébeti Csili Soós Imre Színpadát, jelenleg pedig a KISZ Központi Művészegyüttes Irodalmi Színpadának rendezője.

DOROSZ KÁROLY Budapesten született 1948-ban. Kirakatrendező iskolát végzett. Egyéni kiállítása 1975-ben volt az újpesti Derkovits Klubban. Több csoportos kiállításon vett részt.

EISEMANN GYÖRGY 1952-ben született Budapesten. Az ELTE magyar-orosz szakos hallgatója.

FÁBRI PÉTER munkatársa volt 1976/3. számunknak, ott mutattuk be.

HALMOS FERENC Budapesten született 1948-ban. Az ELTE magyar-történelem szakán szerzett diplomát 1972-ben. Első publikációját a *Tiszatáj* közölte 1966-ban. További megjelenések: *Első Ének*, *Ungheria antiromantica* (Magyar költők olaszul) c. antológiák; *Élet és Irodalom*, *Kortárs*, *Napjaink*, *Tiszatáj*, *Új Forrás*, *Alföld*.

HÁY ÁGNES 1952-ben született Budapesten. A budapesti József Attila Gimnáziumban érettségizett. Grafikus, színházi díszletet és jelmezt tervez. Első publikáció: *Élet és Irodalom*, 1970. Önálló kiállítása volt az Egyetemi Színpad előcsarnokában. Három amatőrfilmfesztiválon díjat kapott.

HEGYI @YULA munkatársa volt 1976/2. számunknak, ott mutattuk be.

KEMSEI ISTVÁN 1944-ben született. Dolgozott könyvtá-

rosként, járt egyetemre is. Első verseskönyve *Arc* címmel jelent meg 1973-ban. Könyvismertetései a *Kritikában* és a *Jelenkorban* jelentek meg.

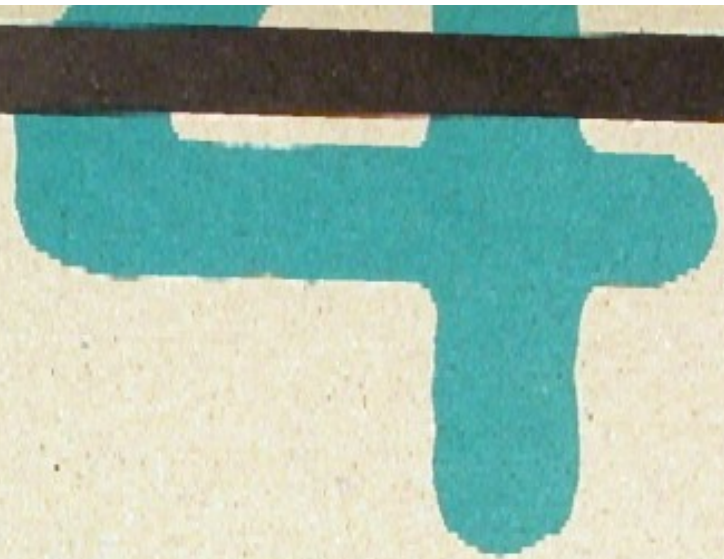
KISS ENDRE Debrecenben született 1947-ben. 1971-ben végzett az ELTE magyar-német szakán. Jelenleg az egyetemen tanársegéd. Kritikái és tanulmányai a *Napjainkban*, a *Budapester Rundschau*-ban, a *Világosságban*; novellái a *Tiszta szívvel* c. antológiában, a *Mozgó Világ* almanach számában és a *Magyar Ifjúságban* jelentek meg.

KISS IRÉN 1947-ben született Budapesten. Az ELTE magyar-olasz szakán végzett. Verseivel először a *Ne mondj le semmiről!* c. antológiában szerepelt. További megjelenések: *Élet és Irodalom*, *Világosság*.

KÖNCZÖL CSABA 1947-ben született. Székesfehérváron, Budapesten és Moszkvában tanult. Fordítóként dolgozik. Esszéi, kritikái rendszeresen 3 éve jelennek meg. Elsősorban műfaj- és stíluszociológiai kérdésekkel foglalkozik – ilyen szempontból vizsgálta egyebek közt a fiatal Lukács stílusát, Jeszenyin, Tandori Dezső, Juhász Ferenc, Benkő Attila, Czóbel Minka líráját. Fordítóként és esszéíróként részt vesz a szovjet művészetelmélet klaszszikusainak (Eichenbaum, Propp, Bahtyin, Tinyanov stb.) hazai megismertetésében.

KÖRMENDY ZSUZSANNA munkatársa volt 1976/3. számunknak, ott mutattuk be.

Mazgór Világ 76 október

SARKADY PÉTER 1948-ban született Budapesten. Ötvös szakon végzett a Képző- és Iparművészeti Gimnáziumban. Főiskola előtt két évig dolgozott (egy évig fényreklámokat tervezett). 1968-tól a Képzőművészeti Főiskolán tanult. Mesterei Ék Sándor és Raszler Károly voltak.

SEBŐK JÁNOS munkatársa volt 1976/1. számunknak, kisregénye bevezetőjében mutatkozott be.

SZERVÁC JÓZSEF munkatársa volt 1975/1. számunknak. Bemutatása az 1976/3. számunkban történt meg, amelyben tévesen közöltük a születési évszámát (a helyes: 1952).

SZIKSZAI KÁROLY 1952-ben született Budapesten. A *Magyar Ifjúság* irodalmi rovata mutatta be 1972-ben. Volt: segédmunkás, kirakattervező, jelenleg dekoratőrként dolgozik. Az *Új Írás*

júniusi számában jelentek meg először versei.

SZKÁROSI ENDRE munkatársa volt 1976/2. számunknak, ott mutattuk be.

TAKÁCS JÓZSEF 1946-ban született Budapesten. Magyar—olasz és művészettörténetész diplomát szerzett az ELTE-en. Mai magyar irodalommal foglalkozó írásai 1970 óta jelennek meg, először a *Kritikában*, majd a budapesti és vidéki folyóiratokban. A *Művészet*be elsősorban a XX. századi történeti és elméleti kérdésekről ír. 1974-ben a Corvina Könyvkiadónál kismonográfiája jelent meg *Boccioniról*. Az ELTE Olasz Tanszékén tanársegéd.

TASI TIBOR Budapesten született 1953-ban. A Derkovits Ifjúsági Klubban rajzol.

TOMPA GÁBOR 18 éves, Marosvásárhelyen született, ott él. Első publikációja a marosvásárhelyi *Igaz Szó*ban jelent meg.

TÓTH ERZSÉBET munkatársa volt 1976/1. számunknak, ott mutattuk be.

TÖLG MOLNÁR GÁBOR Budapesten született 1980-ban. A Szombathelyi Tanárképző Főiskola magyar—népművelés szakos levelező hallgatója. Először 1975-ben jelent meg verse az *Új Írás*ban. Jelenleg a Fővárosi Javító-Szerelő Vállalatnál dolgozik.

WEHNER TIBOR Sopronban született 1948-ban. 1971 óta a tatai Kuny Domokos Múzeum munkatársa.

ZALÁN TIBOR 1954-ben született Szolnokon. Abonyban él. Első verseit a *Tiszatáj* közölte 1974-ben. Versei, írásai az *Alföld*ben, a *Forrásban*, a *Magyar Hírlap*ban, a *Kincskereső*ben jelentek meg. Jelenleg a JATE magyar—orosz szakos hallgatója. *Portyázó Fagyok* című első kötetét 1978-as kiadásra elfogadta a KOZMOSZ.

Szerkesztő bizottság: ALMÁSI MIKLÓS (elnök), ÁGH ATTILA, BERKES ERZSÉBET, KAMARÁS ISTVÁN, KOCSIS ZOLTÁN, MEZEY EMŐKE, MIHÁLYFFI LÁSZLÓ, VADAS JÓZSEF, VERESS MIKLÓS

Mozgó Világ

A KISZ KÖZPONTI BIZOTTSÁG FOLYÓIRATA

Felelős szerkesztő: VERESS MIKLÓS

Felelős szerkesztő helyettes: KULIN FERENC

Megjelenik kéthavonként

Kéziratokat, rajzokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza

Második évfolyam

1976/5

Mozgó világ

RODALMI - MŰVÉSZETI - KÖZMŰVELŐDÉSI
ÉS KRITIKAI FOLYÓIRAT

József Attila!, Szavak hazáig (versek)	3 SZERVÁC JÓZSEF
Üzenetek..., Egy végtelen..., A délelőtt kezében, Szegényen (versek)	5 TÓTH ERZSÉBET
Utolsó..., Tavasz..., Behatolások (versek)	8 SEBŐK JÁNOS
Ketten, Alkony, Emlék (versek)	10 SZIKSZAI KÁROLY
Gyerekek, képek (jegyzet és fotók)	11
A porond (egyfelvonásos)	16 HORVÁTH PÉTER
Kényszer, Csöndes délután... Ötven év múlva (versek)	24 TOMPA GÁBOR
Két televíziódrama (próza)	26 WEHNER TIBOR
Variációk (vers)	29 NAGY GÁSPÁR
A Mráz család (egyfelvonásos)	30 BAKOS FERENC
Emberpár, Íme (versek)	42 PETŐ SÁNDOR
Latinovits Zoltán: Ady (kritika)	44 FÁBRI PÉTER
Megjegyzés	45 SZKÁROSI ENDRE
Ketten (szobor)	46 TASI TIBOR
Hogy a szél akkor kergetett vóna meg engemet! (szociográfia)	47 MATOLAY MAGDA
Körbe körüled, Tájkép, Dolgok (versek)	52 TÖLG MOLNÁR GÁBOR
Figura (szobor)	53 TASI TIBOR
Szobor, szobrász, megrendelő (esszé)	54 MELOCCO MIKLÓS
Nyílt tér	56 GALÁNTAI GYÖRGY
Rézkarc	60 SARKADY PÉTER
(és 62, 63. old.)	

Adalékok ehhez a ponthoz:

a) az Őrület vagy más és az Állami áruház nem a „zenés játék” és az „operett” kategóriát merítette ki; mindkettőnek megvolt a maga önálló szellemi világa. Az Állami áruház – minden kategórián fölülemelkedve – a korral szembesítő és a legkülönfélébb nézői igényt a legmagasabb színvonalon kielégítő színház kiemelkedő teljesítménye;

b) megfelelt-e ennek a követelménynek az Egérfogó és a Cirkuszhercegnő előadása?

c) a művészi színvonal ellenére miért volt mégis (végiggondolatlanságból, dramaturgiai vagy szemléleti tisztázatlanságból eredően) sikertelen A kaukázusi krétakör és Az alapítvány?

d) miért nem jön létre új magyar dráma a színház műhelyében?

Ami Kaposvárott elkezdődött, az egy új magyar színházi modell lehetőségével biztat. Ez a modell még csak most alakul. Nem tudni, mi lesz belőle. Lehet, hogy kibontakozik, lehet, hogy megreked. Lehet, hogy mire kibontakozhatna, meg is reked, mert akkorra már máshol dolgoznak majd a mai együttes tagjai.

Mint minden új jelenség, a kaposvári is nehézségek árán küzdi ki a maga érvényességét – biztató tekintetek, segítő kezek és karateütésben végződő simogató mozdulatok között.

Amit a kritika nyújthat, bizonytalannal sok: elemzi a munkájukat. De ezt a keveset meg kell tennie.

Új avantgard?

Szerkesztőségünkbe nemrégiben néhány olyan interjú érkezett, amely a mai magyar művészet és művészetkritika sajátos jelenségét, az új avantgardot állítja középpontba. A Mozgó Világnak eddig is szándékában állt bizonyítani, hogy arányának és jelentőségének megfelelően minden törekvés és stílusirányzat képviselőinek helyet biztosít a lapban, ha eszmei, alkotói alapállása nem ellentétes folyóiratunkéval. Tesszük mindezt úgy, hogy közben elsősorban a realista törekvésű művészetet pártfogoljuk. Az első interjú főszereplője, Beke László Kassákra hivatkozik, utaljunk hát azokra a szocialista realizmust magas művészi színvonalon megvalósító alkotókra – Radnóti, József Attila, Aragon stb. –, akik pályájuk egy szakaszában, az avantgarddal való találkozás révén tudtak előbbre lépni, mert az formai kísérletezéseikhez alkalmasnak bizonyult. A Mozgó Világot az új avantgard mai magyar képviselőinek törekvései ezért érdeklik, mint a valóság tükrözésének formai lehetőségei. Amikor a Beke Lászlóval készült interjút közreadjuk, azt is szükségesnek tartjuk megjegyezni, hogy számos megállapításával – különösen ami a művész és a kritika viszonyát illeti – nem értünk egyet. Vitatkozni azonban csak a művek és egymás álláspontjának ismeretében lehet, ezért tartjuk hasznosnak jó néhány kísérletező művész és vele egyetértő kritikus bemutatását, megszólaltatását, remélvén, hogy a kialakuló dialógus – melyhez más portré- és interjúsorozataink is hozzájárulnak – a magyar szocialista művészet ügyét szolgálja.

A SZERKESZTŐSÉG

Az új avantgardról

Beszélgetés Beke Lászlóval

Készítette: Barna Róbert

– Az új avantgard meghatározásához hadd idézzem Najmányi Lászlót: „Először minden művészetté vált, azután mindenki művész lett.” Ez az idézet mindjárt ketté is választja a régi és új avantgardot. A régi vagy eredeti avantgard korszaka – véleményem szerint – a XX. század első felére tehető. Magyar szempontból elsősorban Kassákra, valamint a körülötte létrejövő mozgalomra gondolok. Az új avantgard a ma művészetét, az elmúlt 10–15 év alkotói kísérleteit fémjelzi. Azokat a kísérleteket, melyeknek lényegét a fenti idézet adja. Tehát azt, hogy a régi avantgard tárgyiasultságát, valamint művészi elítélését az új avantgard elsősorban magatartássá demokratizálja.

– Ezzel nem értek teljesen egyet. Najmányi meghatározása tetszetős, de nem fedi a tényeket. Ami Kassákékat illeti, nem hiszem, hogy művészetük valóban „elit” lett volna, azt pedig: „minden művészet lehet”, ők még nem hirdették. Ez a programként is értelmezhető mondat a hatvanas évek aktualitása, összefonódva azzal a másik elvvel, hogy „mindenki művész lehet”. Kassákék programjában szerepelt, hogy a művészetet osztársadalmi értékévé tegyék, de taktikájukban nem szerepelt, hogy minden művészet. A különbségek ellenére, nevezhetjük őket is, a maiakat is avangardnak – minden prefixum nélkül.

– Az új avantgarde alkotói a legtöbbször olyan módon alkotnak, hogy egyszerre készítik el az alkotással az alkotás kritikáját, az alkotás jelentésvizsgálatát is. Van-e hát még helye a hagyományos értelemben vett kritikusi munkának?

– E kérdésfelvetés azzal a megszorítással érvényes, hogy valóban nagyon erősek azok a tendenciák, amelyek a művek elkészítésével együtt analitikus javaslatokat is tesznek, javaslatokat, amelyek visszafordulnak a művekhez. Teljesen jogos a kérdésfelvetés másik

része is, 68 táján ezt igen élesen meg is fogalmazták: az avantgarde művészet önanalízise kizárja a kritikusi szerepet. Ezért érdekes az, amiből tulajdonképpen kiindultunk. Mi a kritikus szerepe ma? A kritika megszüntetése formállogikai következtetés. Annyi elvi jelentősége azonban van, hogy a kritikust önmaga munkájával szemben megváltozott magatartásra készíti. Amikor tehát a művészetben ilyen határozott formában elhangzik a kihívás, hogy kritikusra többé már nincs szükség, akkor a kritikusnak részben magára kell vállalnia a művész szerepkörét.

– Mostanában mégis azt tapasztalhatjuk – talán épp e kihívás miatt – hogy a kritikusok helyett legtöbbször az alkotók tudósítanak a kísérletekről. Ők azok, akik felmérő tanulmányokat készítenek. Ők azok, akik önelemző munkába kényszerülnek.

– Ez csak akkor érdekes, ha művészi kontextusban történik. Tehát, ha az analízis: műalkotás. Amennyiben egy művész magára vállalja a hagyományos kritikusi szerepkört, s ír egy esszét a saját munkájáról, éppen olyan kritikussá válik, mint a többi hagyományos kritikus.

– Vajon milyen szituációban válhat a művész olyan kritikussá, hogy ne a hagyományos kritikusi terméket hozza létre? Mikor lesz egy kritika egyben akció?

– Azt hiszem, erre több lehetőség is kínálkozik. Abból kell kiindulni, hogy a mai művészetben talán minden eddiginél határozottabb ez a kérdésfeltevés: Mi a művészet? Mi a művészet funkciója? Vagyis olyan művek készülnek, melyeknek ez a kérdés a tárgya, témája, esetleg módszere is. Hogy a kritikus – most a hagyományos kritikus startkövéről nézve – egy ilyenfajta mozgásba beleavatkozhasson, ahhoz elképzelhetőnek tartom azt is, ha hagyományos természetű kritikákat ír ugyan, de olyan igénnyel, hogy vele a művé-

szetet, a művészet menetét, s az alkotások elkészültét határozottan befolyásolja.

– *De hiszen optimális esetben mindig ez történik. Néhány alkotó kritikussal megegyezően az én kételyeim a hagyományos kritikusai módszerrel kapcsolatosak. Tudniillik, a kritikus spekulatív magyarázatai az alkotási folyamatot kutatva egyre jobban eltávolodnak az alkotások igazságától. Ugyanakkor félok, hogy ha nem születne ilyen spekulatív magyarázat, akkor a dolgok, cselekvések értelmezése veszne el.*

– Ez álprobléma. Az ilyen kritikák egyszerűen rossz kritikák. Az ember szeretne olyan művészetről tudni, amelynek nincsen szüksége ilyen magyarázatokra. Nem annyira az az érdekes, hogy értelmözzünk egy művet, s így más számára is közelebb hozzuk, hanem az, hogy olyan dolgokat bontsunk ki a műből, amik azelőtt még nem léteztek a köztudatban, akár a művész tudatában sem – az tehát, hogy újabb összefüggésekbe kerüljön a mű. Ez az igazi lehetősége a kritikának: továbbalkotni.

– *A mű továbbalkotása általában igen magas szellemi színvonalon történik. A mai avantgarde demokratizmusának – úgy tűnik – ellentmondanak egyrészt maguk a művek, melyeknek tárgya, témája, esetleg módszere is maga a művészet; másrészt e műveket továbbalkotó kritika a maga filozófiai, szemantikai, strukturális vizsgálataival.*

– Teljesen jogos az észrevétel, ha olyan kritikáról beszélünk, ami nem az én elképzeléseimet valósította meg. A kritikának éppen olyan felfejthetőnek kell lennie, mint a műnek. Ebben is jelentkezik a két tevékenység rokon-sága. Arról egyáltalán nem érdemes beszélni, miért nem értik meg az emberek a művészetet jelenleg, vagy, hogy miért nem értik meg a kritikát. Ez banalitás. Egyszerűen arról van szó, hogy olyan kritikák, olyan művek jönnek létre, amik – mondjuk úgy, hogy – a gondolkodásunkat előre lendítik. Természetes, hogy minden ilyen, az újdonság irányába haladó mozgásnak jelentkezik a megértési problémái. De a megértés lehetősége mindenképpen és mindenki számára adott. S természetesen a cél is az, hogy mindenki érdekelt legyen az új dolgok megismerésében és átélésében.

– *Nem érzi-e a mai magyar avantgard alkotások és kritikák megkérdőjelezését?*

– Ami a kritika késését illeti, azt teljes mértékben aláírom, tekintve, hogy néha öt-hat-tíz éves késéssel lehet kritikát közölni le-

zajlott avangard művészeti eseményekről. Ami a művészet késését illeti: minden avangard művész arra törekszik, hogy kizárólag új alkotásokat hozzon létre. Persze, hogy vannak elkésett jelenségek, s ennek megfelelően ezek lényegesen rosszabbak is. Viszont vannak szép számmal új jelenségek is, amelyeknél egyáltalán nem lényeges az, hogy a külfölddel kapcsolatban mikor merültek fel, vagyis mikor keletkeztek. Az avangard művészet mozgása nem lineáris olyan értelemben, mint ahogy egy nemzeti művészet az. Ennek oka, hogy az avangard művészetnek állandó internacionális közege időben előre és térben oldalt is mozog. Ha a hazai helyzetet vesszük – például a művészetről való gondolkodást –, akkor azt mondhatjuk, hogy az a Nagybányától zsinorként húzott vonal irányában történt, és történik. Az avangard művészet számára ez az oksági probléma kevésbé érdekes. Az avangard művészt sokkal inkább az érdekli, hogy aktuális helyzetben milyen reakciók lehetségesek, másrészt viszont – internacionális vonatkozásban – melyek azok a területek, amik teljesen ismeretlenek.

– *Azt hiszem, ma, Magyarországon, nagyon kevesen ismerik az avantgarde legújabb cselekvéseit, a legizgalmasabb alkotókat és alkotásokat. Tudom, ön tartott ilyen tárgyú előadásokat a Fiatal Művészek Klubjában. Nem tartaná fontosnak és érdekesnek, ha információkat kapna róluk a köztudat? Egyáltalán vannak-e olyan dokumentumok, amelyek révén a közönség találkozhat ezekkel a kísérletekkel, s a kísérletezőkkel?*

– Erre nagyon egyszerű válaszolni. Nem rajtam és nem az ezekhez a kérdésekhez még értőbb kritikusokon múlik az, hogy az információk nem jelennek meg szinkronban az eseményekkel. Ami konkrétum: a Művészet című folyóirat szeretné, ha 1976-tól kezdve, folyamatosan és meglehetősen nagy apparátussal közölném az elmúlt 10–15 év legfontosabb eseményeit, irányzatait. Meglátjuk, lesz-e belőle valami.

– *Melyek azok a fő irányzatok, amelyeket fontos lenne hazai vonatkozásban is fölmérni, feltérképezni?*

– Az az érzésem, hogy valóban igaza van akkor, amikor azt mondja: a köztudatban nincsenek kellőképpen jelen a mai művészettel kapcsolatos ismeretek. Mindez nem lenne baj, ha lényegtelen és belterjes szakmai kérdésekről lenne szó. Azonban – s ez az, amit szeretnék egy tanulmány sorozatban bemutatni –

1960-tól kezdve olyan lényeges dolgok történtek a világ művészetében, melyek hatása alól mi sem tudjuk kivonni magunkat, sőt nem is vontuk ki magunkat, csak éppen nem tudjuk, hogy részesültünk benne. Gondolok itt egy sor olyan irányzatra – most nagyon felületes leszek –, mint a Nouveau Réalisme, a Fluxus, a Happening, a Konzept Art és ennek különféle rokonirányzatai, vagy a különféle intermedialis irányzatokra, melyek a televízióval, a fotóval foglalkoznak, s újszerű módon kezelik a filmet.

– *Kik azok a művészek, akiket – nemzetközi szinten – rendkívül fontos volna említeni?*

– Interjú-szinten csak úgy lehet erre válaszolni, hogy említek néhány művészt, aki számomra különösen fontos vagy érdekes. Azért mondom, hogy „interjú-szinten”, mert erről csak tanulmányban lehetne igazán nyilatkozni. Andy Warhol, John Cage, Gilbert & George, Jozsef Beuys, Jasper Johns, Giulio Paolini, George Brecht, Robert Rauschenberg, Yves Klein, Joseph Kosuth, Vito Acconci, a Guerilla Art Action Group, Nam June-Paik... A felsorolás persze illuzórikus.

– *Mindemellett én érdekesnek tartanám, ha e felsorolást kiegészítené kelet-európai szomszédaink néhány alkotójával.*

– Ha átmegyünk a kelet-európai alkotók felsorolásába – természetesen ugyanezen a felületes szinten – akkor a prágai Milán Knižák, ugyancsak Prágából Jiří Kolář, a lengyelek közül Tadeusz Kantor, Grotowski (akit nyugodtan sorolok a képzőművészek közé), s egy Magyarországon teljesen ismeretlen név, a belgrádi Marina Abramovic jut eszembe elsősorban. Ha nem Kelet-Európáról beszélünk, hanem földrajzi értelemben vett Közép-Európáról, fontos a bécsi csoport, ahová Mühl, Nitsch, Brus, Schwarzkogler és még néhány művész tartozik.

– *Kíséreljük meg – hacsak jelzésekkel is – a mai magyar avantgarde-ot áttekinteni.*

– Legnépesebb a tiszta forma- és színviszonylatok kutatóinak tábora (Bak Imrétől a Pécsi Műhelyig). A realista ábrázolás problémáival foglalkozik Lakner, Méhes, Kéri. Haraszty István kinetikus műveket készít. Szándékosan nem sorolom be sehová Pauer Gyula, Erdély Miklós, Legéndy Péter, Major János, Jovánovics György, Tót Endre, Maurer Dóra munkásságát. Színházi vonalon jelentős volt a Kovács István stúdió – Najmányi László vezetésével –, zenében az Új Zenei Stúdió.

Az irodalmi kísérletekről nem is beszélek, pedig itt kellene említeni Hajas Tibor nevét is.

– *Van-e sajátosan magyar avantgard irányzat? Elsősorban arra a kijelentésre gondolok, amely szerint a geometrikus formák alkalmazása sajátosan magyar módszer, valamint Pauer Gyula kísérleteire, az úgynevezett PSEUDO Konzeptre, ami ha jól tudom itthon született.*

– „Sajátosan magyar” irányzat remélem nincsen. Persze a magyar alkotások különböznek például a lengyelektől, mint ahogy Pauer nagyon lényeges PSEUDÓ-ja is különbözik a többi magyar munkától.

– *Milyennek látja a mai magyar avantgard törekvéseit a közép-európai kísérletekhez viszonyítva?*

– A magyar művészet legjobb alkotásai mindig kettős vonalat képviseltek. Egyfelől, a művészet sajátos kérdéseire próbáltak választ adni, másrészt sohasem feledkeztek el arról, hogy ezek a művek itt keletkeznek, tehát igen erős vonzású társadalmi kontextusban. Ha jól ismerjük a környező országok művészeti életét, tudjuk, hogy bár országonként eltérőek a művészeti élet lehetőségei, az avantgard hagyományai mindenütt nagyobbak, mint nálunk, s ezért ott sokkal könnyebben születhetnek és születnek olyan alkotások, amelyek kizárólag a művészet belterjes problémáit érintik. Magától értetődik, hogy az ilyen művek társadalmi hatékonysága, társadalmi kontextusba épülése sokkal kevésbé jön létre.

– *Miben látja a mai magyar avantgarde kísérleteinek jelentőségét?*

– Bennük látom pillanatnyilag azokat a törekvéseket, amelyek valamely értelemben járatlan úton próbálnak haladni.

– *Milyen hazai–külföldi elismerésben volt része az elmúlt időszakban a mai magyar avantgard alkotóknak?*

– Ilyesmiről nincs tudomásom.

– *Hogyan látja a mai avantgard helyzetét?*

– Azt hiszem, hogy erre a kérdésre a világ bármely részén, bármilyen művészettel kapcsolatos ember azt válaszolná, hogy a lehetőségek korlátozottak. Én is ezt válaszolhatnám, teljesen általánosságban. Ha így beszélnék, csak azért tenném, hogy kiemeljem: a korlátok többnyire teljesen indokolatlan félelmekből, s egy hihetetlen szemléletbeli provin-

cionalizmusból fakadnak. Ám én azt mondom: a körülményekhez képest a lehetőségek korlátlanok.

A 60-as évek elején nagyon határozottan felmerült annak a lehetősége – szinte kínálatként a művészet oldaláról –, hogy szűnjön meg a professzionista művészet és a művészethez nem értő laikusok kettőssége, s az egész menjen át egy sokkal mozgalmasabb

életbe, ahol a javaslatok a művész oldaláról és az eddig közönségnek tekintett oldalról egyaránt elhangozhatnak. Mindez túlmegy a művészet fogalomkörén, s mint minden ilyen dolog, tulajdonképpen ösztársadalmi kérdés. Hogy ez nagyon határozottan megfogalmazódott, s hogy erről tudomást mégsem szerzett mindenki, aki ebben érdekelt lett volna: ez adja a hiányérzetet.

Miről mesélhet az író?

Esterházy Péter: *Fancsikó és Pinta* – Magvető Könyvkiadó, Bp., 1976.

Mai irodalmunk egyik újszerű és jellemző felismerése (külföldi példáktól éppen nem függetlenül), vagy visszafogottabban szólva: mai irodalmunk egyik ága, egyik poétikai módozata a *történet* kifejezőerejének, a *mese* hagyományos teherbírásának elbizonytalanodása, ennek a bizonytalanságnak művé építése, illetve az elbizonytalanodás okainak kutatása. Mind gyakrabban találkozhatunk olyan esszékkel, verses vagy prózai írásokkal, amelyek azt mérlegelik, hogy mit bír még el a történet, rábízható-e még bármiféle írói üzenet, hogy a mesének milyen bontása szükséges ahhoz, hogy a banalitásnak tűnő művészi életajánlásokat elkerülhessük – többnyire éppen a banalitás, a mindennapiasság révén. (Mészöly Miklós, Nemes Nagy Ágnes, Somlyó György, Mándy Iván, Szentkuthy Miklós, Tandori Dezső és mások, fiatalabbak.)

A történet valóságfeltáró érvényességének, a mesélő és a mese kapcsolat megváltozásának, általában a hagyományos epikai normáknak a kétségbevonása olyan színvonalon, olyan stiláris érettséggel jelentkezik Esterházy Péter első könyvében, ami korántsem várható el egy huszonöt éves – a könyv írásakor pár évvel még ifjabb – fiatalembertől s melynek kritikai méltatása nem a pályakezdőnek szóló biztatás, hanem az *íróavatás* gesztusa kell, hogy legyen.

A *Fancsikó és Pinta* hagyományos – iskolás – szűkítéssel vett tartalma egy házaspár kapcsolatának megromlása majd megszakadása kisgyerekek figyelő tekintete előtt. Végtelenül banális történet – most mindegy, hogy szociológiailag vagy életrajzilag hiteles-e, avagy nyilvánvaló fikciónak minősíthető –, olyannyira mindennapi, a közvetlen empiria tartományából való, hogy Esterházy nem is bízik benne: deformálni próbálja, stiláris kulisszákkal ellátni, hogy történetével bejárhassa azt az utat, ami a *mindennapi valóságfeltárástól a művészi megismerésig* tart. Ez a kettősség közé feszülő folyamat a tulajdonképpeni tárgya a könyvnek s egy másfajta folyamatot, az epika hagyományos menetmódját helyettesíti. Az élet legelemibb tényéről, a lineáris mozgást utánzó epikus folyamatosságról mond le Esterházy, mely a megjelöléstől a megnevezésig, s közben a tárgyias témaelhatárolástól a morális summázatig halad az előkészítés, felívelés, bonyolódás és kifejtés, meg a jellemütköztető konfliktusok stációján át. Az epikai hagyomány mindig is tételes életigazságokat keresett és társadalmi tanulságokig, valamint erkölcsi ajánlásokig igyekezett eljutni. Esterházy nem bízik ennyire történetében, jobban mondva minden torzítással, minden poétikai váratlansággal azoknak a határvonalaknak a kikarózására törekszik, amelyekig az irodalom, a művészet eljuthat a valóság föltárásában – értsünk valóságon akár etikai rendszert, akár lélektaniséget, akár szembeállítható magatartásmodelleket, akár társadalmi igazságokat.

Az elmondottak alapján Esterházy könyve még nem föltétlenül irodalom – lehet egy kiagyalt konstrukció sivatagos, egy poétikai megfontolás kedélytelen eredménye. Sajátos paradoxon: ebben az esetben is a hagyományos alkotói erények – az intuíció, a megfigyelések nősege, a válogatás szellemessége, a humor mélysége stb. – voksolnak a mű ellen vagy a mű javára. Ester-

ből tudná szemlélni. Ha hőseit el tudná helyezni a mai Magyarország társadalmi szerkezetében, hogy személyiségük jelentősége, problémáik fontossága ne kapjon irreális hangsúlyt. Nincs olyan igényünk, hogy az ábrázolást optimizmus hassa át. De azt feltétlenül elvárjuk, hogy a valóságnak bármilyen formájú visszatükrözése valamely logikus, az alaptól a csúcsig felépített koncepción alapuljon, s bármilyen tartalmú, de kiérlelt szemlélettel gazdagítsa olvasóját.

A novellától, mint ezt nevében is hordozza, valami novum elmondását is várjuk. Bulla írásaiban sajnos hiába keressük ezt. Az író valószínűleg azon az állásponton van:

ha unalmat akar ábrázolni, akkor rend-kívül unalmasan, szürkén kell írnia, hogy az olvasó a saját bőrén érezze, mit él át a hős a történetben. Ugyanez a módszer érvényesül a jellem-ábrázolásban is. Bulla nem képes megszabadulni az ábrázolni kívánt réteg fülledt, magába záródó világától.

Reméljük, a Majális című novellát azért tette meg az író kötetzárónak, mert ez az előzőktől gyökeresen különböző elbeszélés utolsó munkája, s egyben jelzi is továbbfejlődésének irányát.

KŐBÁNYAI JÁNOS

BEMUTATÁS

Nem akarok „művész” lenni – mondja

HÁMOS GUSZTÁV

aki nem egészen 21 éves, és – zsebében műszerész szakmunkás-bizonyítvánnyal – fotózik. – Alig találkoztam még emberrel, aki – kimondva vagy ki nem mondva – nem akart volna „művész” lenni, manapság ezt mindenki a legméltóbb célnak, és nem is olyan irreális célnak érzi, egészen a halálos ágyáig. Én ebből a tülekedésből szeretnék kimaradni. Mert először is: jó munkásnak lenni nehezebb, ez nyilván méltóbb cél lehet.

Érdekes – mondom, mert hallottam már erre emlékeztető fogalmazásit mástól is. – Érdekes, hogy milyen fontosnak tartjátok az ilyesféle önelhatárolásokat. És érdekes azért is, mert nem gondoltam volna, még nem tűnt fel, hogy ilyen negatív jelentése is van már annak az életforma és külalaki stílus meghatározta figurának, akit közönségesen „művész”-nek nevezünk. Mert persze csak így érthetem, amit mondasz: ez a mindennapi szinten megjelenő modell téged taszít. Ez nem érdektelen jelenség, bár kevésbé érinti azt a lényegesebb kérdést, hogy mit is jelent ténylegesebb, nem szociológiai, hanem filozófiai értelemben a művészet, és hogy te mit akarsz voltaképp a képeiddel.

Hogy lényegibb értelemben mit jelenthet a művészet? Erről annyit csak, hogy amikor igazi jó művet – könyvet, képet, bármit – találok, azt fölötte állónak érzem ennek a hétköznapi értelemben vett „művész”-ségnek – mondja Hámos Gusztáv. – És hogy én mit akarok a képeimmel? Szociológiát szeretnék csinálni velük. Erről már pontosabban is számot tudok adni. Röviden: objektívebben és dimenzió-náltabban akarok látni és láttatni, mint ahogy „művész”-szinten szokás. Egy

példával. A Felszabadulás téren megy egy hölgy, két kutyát vezet. A „fotós szem” észreveszi, lekapja – téma. Nekem nem az, így nekem nem téma. Ahhoz, hogy értelmezsem, tudnom kell, mi az, hogy Felszabadulás tér, végig kell fényképeznem a teret. Tudnom kell, hol áll az illető hölgy a társadalom spektrumában, mi van tőle jobbra és balra, tehát végig kell fényképeznem azt a spektrumot is, tulajdonképpen teljes társadalmi valóságunkat. Ismernem kell az illető ember személyes életét, amelyben a téri pillanat egy pillanat, végig kell tehát kísérem kockánként azt is – legalább három dimenziót tehát, hogy a koordináták metszésében értelme legyen a látott egyszeri képnek. Amelyet a „művész” odalinkel, csak úgy, egymagában; jó esetben sejti a mögöttes területeket, még sejteti is a dimenziókat, de a fel nem tárt mezőkre a pusztán sejtéssel legfeljebb csak alternatívák állíthatók és szabad a lehetőség a beelátásra. Én viszont nem vagyok hajlandó beelátni a képbe azt, ami effektíve nincs benne.

Jó, nagyon jó – mondom, igazán nemcsak engedékenységből, hanem mert valóban üdit ez a némileg szokatlan jelenés: egy koncepció. Ez pedig ráadásul nem is csak formás rögtönzés, hanem ritkamód igényes és kemény gondolatkeret. Mégis húzom a szájamat: – Igazán tetszik a konceptuális alapzat igénye, és egyenként is tetszenek a koncepciók, amelyekkel egy-egy sorozatot (a villamos-szériát, a május elsejét, a műtermet, a macskariportot, az udvarokat, a szociometriát) kommentálok. Még azt is elhiszem, hogy te valóban ezeken a magad kitalálta utakon végigmenve tudod megcsinálni a képeidet. Ami viszont nekem, mint fogyasztónak a képeiden végül is tetszik, az mégsem a gondolati keret, talán soha nem az. Hanem a munkádnak egy különös „mellékterméke”: a szépség. Hogy van ez? Gyönyörködöm a képeid szépségében, miközben te, a makacs racionalista, tudós ambíciójú valóságkutató, talán még rühelled is a szépségüket.

Talán azért éppen nem rühellem – feleli Hámos Gusztáv –, de képtelenségnek tartom, hogy direkt módon a szépségre utazzak. (Azt hiszem, abból nem is sülné ki „szépség”! És ha valamelyik sorozatomban minden csak szép lenne, akkor egyszerűen eldobhatnám a képeket, nem lennének használhatók semmire! Mert van az úgy, hogy a „szépség” nem segíti a mondandó kimondását, hanem ellenkezőleg, lehetetlenné teszi.) Képtelen vagyok másképp hozzányúlni valamihez, mint értelmes és pontos terv, gondolati program alapján állva – ha aztán utólag kiderül, hogy a képre valamilyen módon mégis rákerült valami szépség, én igazán nem bánom! Igen, időnként kiderül valamiről, hogy szép – de ez számomra is csak utólag derül ki. És ez valószínűleg így van jól.

Igen, valószínűleg jól van ez így, gondolom, és nem is kötekedem tovább.

Hogy látod: hol tartasz? – kérdeztem.

Nagyon az elején – feleli Hámos Gusztáv –, egészen az elején. Amit eddig csináltam, csak stúdium volt. A legválogatottabb anyagom is csak az. Ha most kiállítanám, mindössze annyival volna több a szokványos kiállításoknál, hogy a lapjaimat egy asszociációs rendszerbe állítanám, amit kitennék, az azért összefüggő struktúra lenne. (Mert a kiállítások általában olyanok, hogy a kiakasztott képek egyenként jelentenek – ha jelentenek – valamit, mind mást és mást, úgy hogy az egyenkénti jelentések és energiák ki is oltják egymást – én az együttes egészével szeretnék mondani valamit, amely együttesben minden kép csak egy jel, alapvetően fontos az egyes jelek egymáshoz való viszonya, az egyes jelek csakis az egészen belül értelmezhetőek.) De mondom: nagyon az elején vagyok. Ha most kiállítanék, az még csak arravaló lenne, hogy embereket keressek vele magamnak. Akikkel aztán együtt tudok dolgozni, tovább. Olyan munkákon, amelyekhez magam kevés vagyok. Pusztán csak ennyi még – mert úgy érzem, tényleg úgy érzem, hogy még nagyon keveset tudok.

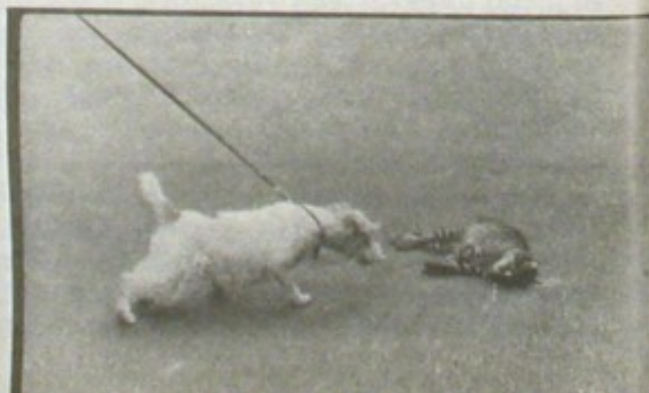
„Még nagyon keveset tudsz” – ezt a technikára is érted?

Óó, nem – feleli csodálkozva –, a technika két hónap alatt elsajátítható.

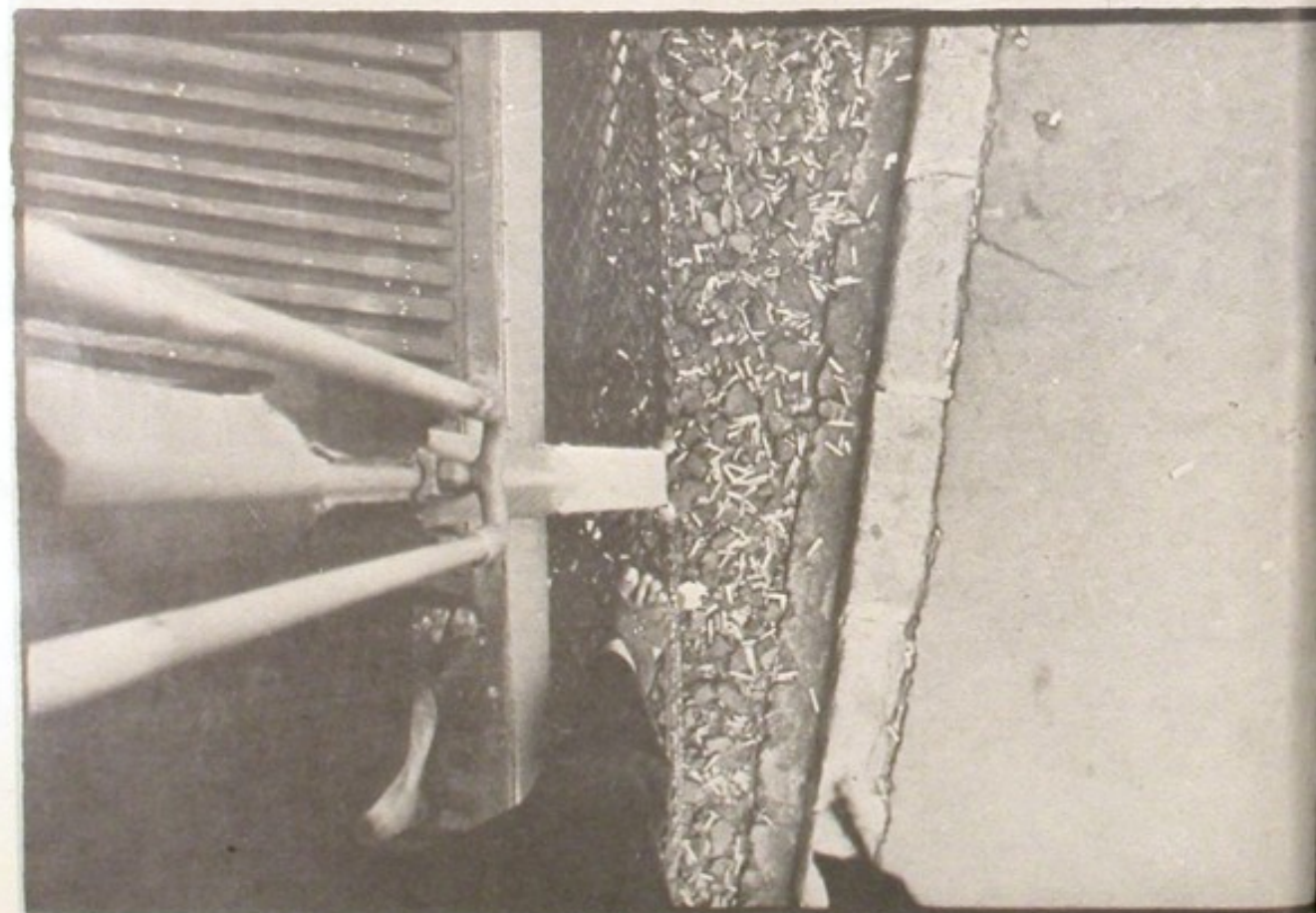
Bizony, nem vagy objektív – mondom. – Amit állítasz, szinte valótlán, és mindössze annyit jelenthet: Hámos Gusztáv olybá tekinti a technikát, mint ami két hónapnál hosszabb tanulmányozást nem érdemel.

Mondhatjuk így is – feleli –, engem így önmagában különösebben nem érdekel. Nem támadom én a technikát és a technikusokat, hiszen éppenséggel még a technikára is lehet koncepciót építeni, mondjuk rá lehet törni a Felszabadulás téri két-kutyás hölgyre a szuperteknika teljes apparátusával és kiindulni abból, hogy „mit tud” önmagában ez a kép, biztosan lehet így is – de ez nem az én bizniszem. Ha én képekkel akarom a valóságot kutatni, felnyitni, akkor mindent kell tudnom a képről, nem csak technikai értelemben, hanem annál tágabban is – mégsem fogom az életemet „kép-tannal” eltölteni. Mert végül is engem nem a kép, hanem a társadalmi valóság izgat – mondja Hámos Gusztáv.

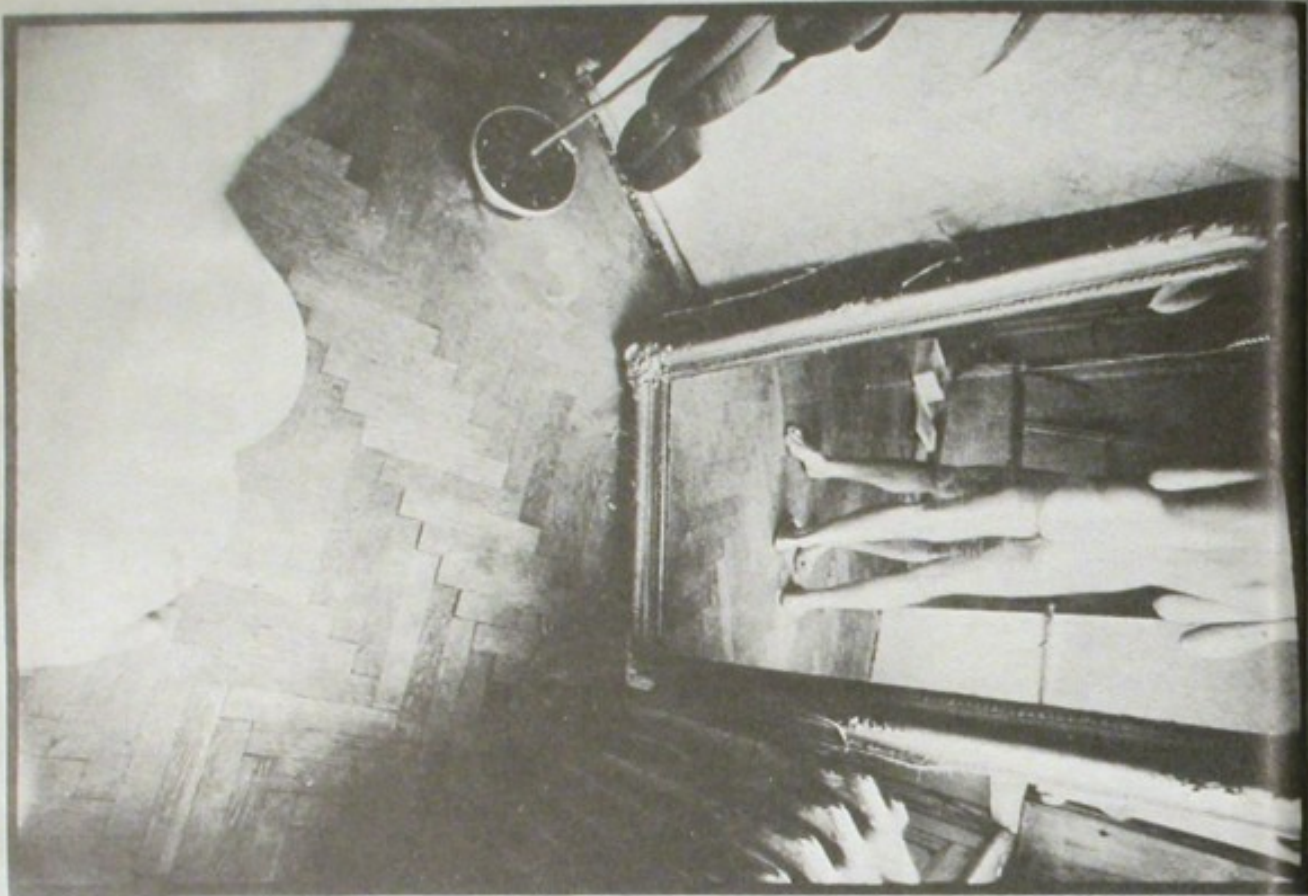
CSALOG ZSOLT

Munkatársaink

ALEXA KÁROLY 1945-ben született. Az ELTE-en kapott magyar—történelem szakos tanári diplomát. Nevelőtanárként kezdte. Három évig az ELTE-en tanított régi magyar irodalmat. 1971-től a *Kortárs*-nál dolgozik, a kritikai rovat szerkesztője, közben másfél évig a Magyar Hírlap kulturális rovatvezetője volt. Cikkei az *Irodalomtörténeti Közleményekben*, a *Kortársban* és a *Népszabadságban* jelentek meg.

BAKOS FERENC 1946-ban született Jászládán. Műszaki egyetemet végzett, Siófokon él. Első novelláit az *Élet és Irodalom* közölte 1970-től. *Csonthollú madarak tele* című novelláskönyve 1975-ben jelent meg a Szépirodalmi Könyvkiadónál. Rövid prózán kívül drámákat ír, ez évben Móricz-ösztöndíjas-ként.

BARNA RÓBERT 1942-ben született Budapesten. 1972-ben az ELTE-en bölcsész diplomát szerzett. 1968 óta jelennek meg írásai. Jelenleg könyvtáros.

BÁRON GYÖRGY munkatársa volt 1976/4. számunknak, ott mutattuk be.

CSALOG ZSOLT munkatársa volt 1975/1. számunknak, ott mutattuk be.

FÁBRI PÉTER munkatársa volt 1976/3. számunknak, ott mutattuk be.

GALÁNTAI GYÖRGY 1941-ben született Bikácson. 1967-ben fejezte be a Képzőművészeti Főiskolát. A baltónboglári kiállítások szervezője volt 1970–1973 között. Részt vett kiállításokon: Jugoszláviában, NSZK-ban, Angliában, Japánban, Lengyelországban. Hat önálló

kiállítása volt (legutóbb a Stúdió Galériában).

HANN FERENC 1944-ben született Nagybányán. Jászberényben tanító, majd a szegedi JATE-en tanári oklevelet szerzett. Tíz éve jelennek meg versei, elbeszélései, szociografikus írásai. Közreadtak munkáiból a Szovjetunióban, Franciaországban és Hollandiában. Vizuális költészettel is foglalkozik. 1972-ben megjelent egy füzetnyi kötete (*A Város – Starján*).

HÁMOS GUSZTÁV munkatársa volt 1976/3. számunknak, ott mutattuk be.

HORVÁTH PÉTER munkatársa volt 1976/1. számunknak, ott mutattuk be.

KOLTAI TAMÁS 1942-ben született Budapesten. 1965-ben szerzett diplomát az ELTE magyar—orosz szakán. A Madách Színházban, majd a Pannónia Filmstúdióban dolgozott mint dramaturg. Első színházi tárgyú cikke 1963-ban jelent meg a *Nagyvilágban*. Színházi, film-és tévékritikái lapokban jelentek meg, illetve a rádióban hangzottak el. A *Színház* című folyóirat munkatársa. Péter Brook angol rendezőről írt könyve idén jelenik meg a Gondolat Kiadónál.

KŐBÁNYAI JÁNOS 1951-ben született Budapesten. Az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán végzett 1975-ben. Jelenleg vállalati jogász. Ríportjai az *Élet és Irodalomban* jelentek meg.

KULCSÁR SZABÓ ERNŐ 26 éves. A debreceni KLTE-en kapott bölcsész diplomát. Az Országos Széchényi

Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központjának munkatársa. Számos kritikája jelent meg az *Alföldben*, a *Tiszatájban*, a *Válóságban* és a *Kortársban*.

MATOLAY MAGDA 1945-ben született Budapesten. Könyvtárban dolgozott, majd néprajz szakot végzett. Jelenleg szociológiai munkában vesz részt, szociográfiákat publikál.

MELIORISZ BÉLA Győrben született 1950-ben. A Pécsi Tanárképző Főiskolán végzett magyar—rajz szakot, majd 1976-ban az ELTE magyar szakán kapott diplomát. 1970-ben mutatta be verseit a *Jelenkor*, azóta rendszeresen publikál. Péccsett él, tanít.

MELOCCO MIKLÓS munkatársa volt 1976/1. számunknak, ott mutattuk be.

MÉSZÁROS TAMÁS munkatársa volt 1975/1. számunknak, ott mutattuk be.

NAGY ANDRÁS Budapesten született 1956-ban. Az ELTE BTK magyar—népművelés szaknak harmadéves hallgatója. Munkái az *Egyetemi Lapokban* és a *Jelenlétben* jelentek meg.

NAGY GÁSPÁR munkatársa volt 1975/1. számunknak, ott mutattuk be.

PETŐ SÁNDOR 1948-ban született Péccsett. Rákospalotán nőtt fel. Évekig fizikai munkát végzett. Jelenleg a Magyar Rádiónál dolgozik ügyelőként. *Íme* című darabját a Huszonötödik Színház stúdiója mutatta be 1972-ben. Felnőtt báb-drámáit a Népművelési Intézet adta ki. Versei először az *Új Írásban* jelentek meg.

SARKADY PÉTER 1948-ban született Budapesten. Ötvös szakon végzett a Képző- és Iparművészeti Gimnáziumban. Főiskola előtt két évig dolgozott (egy évig fényreklámokat tervezett). 1968-tól a Képzőművészeti Főiskolán tanult. Mesterei Ék Sándor és Raszler Károly voltak.

SEBŐK JÁNOS munkatársa volt 1976/1. számunknak, kisregénye bevezetőjében mutatkozott be.

SZERVÁC JÓZSEF munkatársa volt 1975/1. számunknak. Bemutatása az 1976/3. számunkban történt meg, amelyben tévesen közöltük a születési évszámát (a helyes: 1952).

SZIKSZAI KÁROLY 1952-ben született Budapesten. A *Magyar Ifjúság* irodalmi rovata mutatta be 1972-ben. Volt: segédmunkás, kirakatrendező, jelenleg dekoratőrként dolgozik. Az *Új Írás*

júniusi számában jelentek meg először versei.

SZKÁROSI ENDRE munkatársa volt 1976/2. számunknak, ott mutattuk be.

TAKÁCS JÓZSEF 1946-ban született Budapesten. Magyar—olasz és művészettörténész diplomát szerzett az ELTE-en. Mai magyar irodalommal foglalkozó írásai 1970 óta jelennek meg, először a *Kritikában*, majd a budapesti és vidéki folyóiratokban. A *Művészet*be elsősorban a XX. századi történeti és elméleti kérdésekről ír. 1974-ben a Corvina Könyvkiadónál kismonográfiája jelent meg *Boccionóról*. Az ELTE Olasz Tanszékén tanársegéd.

TASI TIBOR Budapesten született 1953-ban. A Derkovits Ifjúsági Klubban rajzol.

TOMPA GÁBOR 18 éves, Marosvásárhelyen született, ott él. Első publikációja a marosvásárhelyi *Igaz Szó*ban jelent meg.

TÓTH ERZSÉBET munkatársa volt 1976/1. számunknak, ott mutattuk be.

TÖLG MOLNÁR GÁBOR Budapesten született 1950-ben. A Szombathelyi Tanárképző Főiskola magyar—népművelés szakos levelező hallgatója. Először 1975-ben jelent meg verse az *Új Írás*ban. Jelenleg a Fővárosi Javító-Szerelő Vállalatnál dolgozik.

WEHNER TIBOR Sopronban született 1948-ban. 1971 óta a tatai Kuny Domokos Múzeum munkatársa.

ZALÁN TIBOR 1954-ben született Szolnokon. Abonyban él. Első verseit a *Tiszatáj* közölte 1974-ben. Versei, írásai az *Alföldben*, a *Forrásban*, a *Magyar Hírlapban*, a *Kincskeresőben* jelentek meg. Jelenleg a JATE magyar—orosz szakos hallgatója. *Portyázó Fagyok* című első kötetét 1978-as kiadásra elfogadta a KOZMOSZ.

Szerkesztő bizottság: ALMÁSI MIKLÓS (elnök), ÁGH ATTILA, BERKES ERZSÉBET, KAMARÁS ISTVÁN, KOCSIS ZOLTÁN, MEZEY EMŐKE, MIHÁLYFI LÁSZLÓ, VADAS JÓZSEF, VERESS MIKLÓS

Mozgó Világ

A KISZ KÖZPONTI BIZOTTSÁG FOLYÓIRATA

Felelős szerkesztő: VERESS MIKLÓS

Felelős szerkesztő helyettes: KULIN FERENC

Megjelenik kéthavonként

Kéziratokat, rajzokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza

Második évfolyam

1976/5

Mozgó Világ

IRODALMI – MŰVÉSZETI – KÖZMŰVELŐDÉSI
ÉS KRITIKAI FOLYÓIRAT

A magunk ünnepe (<i>publicisztika</i>)	3	VERESS MIKLÓS
Lakodalom a Galga mentén (<i>szociográfia</i>)	5	ŐRSZIGETHY ERZSÉBET
Fotók (és 6–22. oldalig)	5	KRESZ ALBERT
Betlehem, Lorca, Októberi vers (<i>versek</i>)	23	FECSKE CSABA
Anyókák. 1944., Áldozás. Tél., December. Hajnal (<i>versek</i>)	24	HALMOS FERENC
Ó haramiások, Homlokom (<i>versek</i>)	25	MAGYAR KATALIN
Örökölni tudni kell (<i>elbeszélés</i>)	26	DÓZSA ILDIKÓ
Illusztrációk (és 31., 35. old.)	29	KERESZTES ZSUZSA
A vitakultúra érdekében (<i>vitacikk</i>)	36	PÁSKÁNDI GÉZA
Térformák	40	BOHUS ZOLTÁN ÉS CSIKI TIBOR
Szerkesztőségi jegyzet	54	
Apámmal a meccsen (<i>elbeszélés</i>)	55	SPIRÓ GYÖRGY
Nyílt tér	56	KEMÉNY GYÖRGY
Három vers	65	RAKOVSKY ZSUZSA
Beszélgetés Hencze Tamással	67	RÓZSA T. ENDRE
Hencze Tamás munkái (és 69.; 71., 72., 73. és 75. old.)	68	
Kvantummechanika, Meghalt Heisenberg (<i>versek</i>)	76	KASZA BÉLA

Melyik út vezet itt Budára? (kritika)	77	KŐBÁNYAI JÁNOS
Két szlovákiai magyar költő (kritika)	79	LÓSKA LAJOS
Jeszenyin karácsonya, Fehérgyász (versek)	81	GÉCZI JÁNOS
Éjszaka, amikor eljöttek; Emlék; Őszbe temetett város; Esőben áldozó (versek)	83	ZALÁN TIBOR
Lukács esszékorszaka (tanulmány)	85	FEKETE ÉVA
Történelem, Színek (versek)	96	VADERNA JÓZSEF
MELLÉKLET a szocialista országok fiatal íróinak tanácskozásáról	97	
Fotók	137	HALÁSZ ISTVÁN
rajz-lap rajz-lap rajz-lap	137	
Helyreigazítás	139	
Tisztelt Szerkesztőség	140	
Szerkesztőségi szoba	142	
Munkatársaink	143	

Mozgó Világ 1976/6 december

MÁSODIK ÉVFOLYAM

Felelős szerkesztő: Veress Miklós. A szerkesztőség címe: 1126 Bp. Böszörményi út 24. Telefon: 350-180/21-17. Felelős kiadó: dr. Petrus György, az Ifjúsági Lapkiadó Vállalat igazgatója. A kiadó címe: Bp. VI. Révay utca 16. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalnál, és a Posta Központi Hírlap Irodánál (1900 Budapest József nádor tér 1.) közvetlenül, vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215—96162 pénzforgalmi jelzőszámára. Előfizetési díj: 1/2 évre 18,— Ft 1 évre 36,— Ft Index szám: 25604. 76.3477.66-21 Alföldi Nyomda, Debrecen

Munkatársaink

A. FODOR ÁGNES 1950-ben született Szarvason. 1973-ban végzett az ELTE magyar-orsz. szakán. A *Szovjet Irodalom* szerkesztőségében dolgozik. Orosz nyelvből fordít. Magyar nyelvészettel is foglalkozik, névtani gyűjtését 1975-ben adták ki.

BOHUS ZOLTÁN 1941-ben született Endrődön. 1966-ban végzett az Iparművészeti Főiskolán. Szobrász és üvegtervező. Önálló kiállítása 1976-ban a Stúdió Galériában volt. Az Iparművészeti Főiskola üvegtanszakának adjunktusa.

CSIKI TIBOR 1932-ben Olaszliszkán született. Az ELTE-en fizikát, irodalmat és történelmet tanult. 1960-tól foglalkozik szobrászattal. 1975-ben gyűjteményes kiállítása volt a nyíregyházi Jósza András Múzeumban.

DÓZSA ILDIKÓ 1947-ben született. 1965-ben érettségizett az Eötvös József Gimnáziumban. Első novelláit a Magyar Ifjúság közölte.

FECSKE CSABA 1948-ban született Szögligeten. Első versét a *Szabad Föld* közölte 1963-ban. Szerepelt verseivel az *Észak-Magyarországban*, a *Napjainkban*, az *Alföldben*, az *Új Írásban*, az *Élet és Irodalomban*, a *Forrásban*; gyerekverseit ifjúsági lapok, napi- és hetilapok közölték.

FEKETE ÉVA 1944-ben született Léván. Az ELTE magyar-történelem szakán végzett 1968-ban. 1970-ig középiskolai tanárként dolgozott. Ekkor jelentek meg film- és színházkritikái a *Filmkultúra*, a *Kritika*, és a *Színház* című folyóiratokban. 1970-től a Magvető Könyvkiadó lektora. 1971-ben kezdett hozzá a Lukács György életére vonatkozó dokumentumok felkutatásához. E dokumentu-

mokból néhányat közölt az *Irodalomtörténet* és a *Valóság*. A *Lukács György élete dokumentumokban* című életrajz a Magvető Könyvkiadónál jelenik meg.

GÉCZI JÁNOS huszonkét éves. A Szegedi József Attila Tudományegyetem biológia szakos hallgatója. Versei először a *Tiszatájban* jelentek meg, azóta az *Alföldben* is publikált.

HALÁSZ ISTVÁN 1954-ben született Budapesten. Érettségi után három évig a Szépművészeti Múzeum könyvtárában dolgozott. Jelenleg szakmunkástanuló. A *Mozgó Világban* jelenik meg először.

HALMOS FERENC munkatársa volt 1976/4. számunknak, ott mutattuk be.

HENCZE TAMÁS 1938-ban született Szekszárdon. Festő és grafikus, 1965 óta több hazai és külföldi kiállítása volt. Budapesten él.

KARDOS PÉTER 1951-ben született Budapesten. Az ELTE magyar-német szakán végzett 1975-ben. Jelenleg a Teleki Blanka Gimnáziumban tanít. 1972 óta publikál, elsősorban irodalomtörténeti tárgyú tanulmányokat és recenziókat. Írásai több folyóiratban (*Világosság*, *Irodalomtörténet* stb.) jelentek meg.

KASZA BÉLA 1952-ben született Budapesten. A Jedlik Ányos Gimnáziumban érettségizett. Első versét az *Új Írás* közölte 1976-ban; valamint megjelent az *Új Forrásban* is. A csepeli Szabadkikötőben dolgozik.

KÁNTOR PÉTER 1949-ben született Budapesten. Az ELTE angol-orsz. szakán kapott diplomát 1973-ban. A Marxizmus-Leninizmus Esti Egyetemen két éves kiegészítő esztétika szakot végzett

1976-ban. 1971-ben jelent meg először verse, melyet az *Új Írás* közölt. 1976-ban látott napvilágot *Kavics* című kötete.

KEMÉNY GYÖRGY 1936-ban született Budapesten. A Képzőművészeti Főiskolát 1971-ben végezte el. Elsősorban plakáttal, hanglemez- és folyóiratborítóval, katalógustervezéssel, illusztrációval foglalkozik. Számos hazai és külföldi kiállításon is ezekkel szerepelt. Több egyéni kiállítása volt. Négy alkalommal kapta meg az Év legszebb plakátja díjat. Olaszországban két alkalommal ezüstérmét, Varsóban pedig plakát-pályázaton első díjat nyert. Két éve tervezi az Interpress Magazin számait.

KERESZTES ZSUZSA 1953-ban született Budapesten. Tanulmányait a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskolán kezdte el, majd az Iparművészeti Főiskola hallgatója lett. 1977. februárjában fog diplomázni a főiskola typo-grafika tanszékének könyvtervező szakán.

KŐBÁNYAI JÁNOS munkatársa volt 1976/5. számunknak, ott mutattuk be.

KRESZ ALBERT munkatársa volt 1975/1. számunknak, ott mutattuk be. Itt közölt felvételei a gödöllői járásban készültek, Vácszentlászlón, Valkón, Galgamácsán, Kartalon, Hévízgyörkön és Zsámbokon 1975-76-ban.

MAGYAR KATALIN 1940-ben született Röszkén. A népművelő-könyvtár szak elvégzése után magyar tanári diplomát szerzett. Évekig dolgozott újságíróként a Zalai Hírlapnál, 1976 őszétől Zalaegerszeg közművelődési felügyelője. Írásai a *Kortársban*,

az *Élet és Irodalomban* és az *Életünkben* jelentek meg, valamint három antológiában is szerepelt. 1972-ben adta ki ifjúsági regényét a Móra Ferenc Könyvkiadó.

ÖRDÖGH SZILVESZTER 1948-ban született Szegeden. Magyar-francia szakos tanári diplomáját az ELTE Bölcsészkarán szerezte. Első novellája 1966-ban jelent meg a Tiszatájban, azóta rendszeresen publikál novellákat, kritikákat, publicisztikákat. Első kötete – A csikó – 1973-ban látott napvilágot a Magvető kiadónál, a második – Koponyák hegye – 1976-ban. 1974-ben megkapta a József Attila díj III. fokozatát. Jelenleg szerkesztőként a Magvető Kiadó munkatársa.

ŐRSZIGETHY ERZSÉBET 1946-ban született Csömörön. A Szombathelyi Felsőfokú Tanítóképző népművelés-könyvtár szakán végzett 1967-ben. Dömsödön, Pásztón és

Újpesten dolgozott népművelőként. Öt éve újságíró, 1974 óta a Pest megyei Hírlap munkatársa.

PÁSKÁNDI GÉZA munkatársa volt 1975/1. számunknak, ott mutattuk be.

PINCZÉSI JUDIT munkatársa volt 1976/3. számunknak, ott mutattuk be.

RAKOVSZKY ZSUZSA 1950-ben született Sopronban. Az ELTE magyar-angol szakán végzett. Az Állami Gorkij Könyvtárban dolgozik. Versei az *Új Írásban* jelentek meg.

RÓZSA T. ENDRE 1946-ban született Budapesten. A bécsi egyetemen pszichológiát és filozófiát, a párizsi Sorbonne-on francia irodalmat és szociológiát tanult egy-egy évig. Az ELTE Bölcsészettudományi Karán magyar-francia szakon 1971-ben, filozófia szakon 1976-ban szerzett diplomát. Különböző témakörökben publikál ta-

nulmányokat, kritikákat. A TIT tudományos munkatársa. Jelenleg doktori disszertációján dolgozik, melynek témája a marxi elidegenedés-elmélet.

SPIRÓ GYÖRGY munkatársa volt 1976/1. számunknak, ott mutattuk be.

SZOKOLAY ZOLTÁN munkatársa volt 1975/1. számunknak, ott mutattuk be.

VADERNA JÓZSEF 1951-ben született Esztergomban. Székesfehérváron él, újságíró. Verseit a *Többesszámban*, az *Érlelő*, a *Jelenidőben* és *Az ember énekei* című antológiák, valamint az *Új Írás*, az *Élet és Irodalom*, az *Új Forrás* és más lapok közölték. Első verseskötete a Szépirodalmi Könyvkiadónál jelenik meg. **VARGA CSABA** munkatársa volt 1976/3. számunknak, ott mutattuk be. **ZALÁN TIBOR** munkatársa volt 1976/5. számunknak, ott mutattuk be.

Szerkesztő bizottság: ALMÁSI MIKLÓS (elnök), ÁGH ATTILA, BALÁZS JÓZSEF, BERKES ERZSÉBET, KAMARÁS ISTVÁN, KOCSIS ZOLTÁN, MEZEY EMŐKE, MIHÁLYFFI LÁSZLÓ, VADAS JÓZSEF, VERESS MIKLÓS.

Mozgó Világ

A KISZ KÖZPONTI BIZOTTSÁG FOLYÓIRATA

Felelős szerkesztő: VERESS MIKLÓS

Felelős szerkesztő helyettes: KULIN FERENC

Megjelenik kéthavonként

Kéziratokat, rajzokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza

Mozgóvilág | 76 december

